

Informatiebeeld Radicalisering & Extremisme

Oktober 2020

Programmateam Radicalisering & Extremisme

Auteur: 5.1.2.e

Programmamanager: 5.1.2.e

VERTROUWELIJK

Inhoud

1. Over dit informatiebeeld	3
Aanleiding	3
Doel van dit informatiebeeld	3
Methode	3
Afbakening	3
Beperkingen	5
2. Actuele ontwikkelingen	6
Islamistisch extremisme	6
Rechts-extremisme	8
Links-extremisme	9
Andere politieke ideologieën	9
Single issue-extremisme	10
Anti-overheidssentiment en antidemocratisch gedachtegoed	11
Polarisatie en discriminatie	14
Gevolgen coronacrisis voor vatbaarheid radicalisering	16
3. Aanbod	18
Casüistiek per stadsdeel	18
4. Vatbaarheid per stadsdeel	21
Centrum	22
Noord	26
Oost	31
West	35
Nieuw-West	39
Zuid	45
Zuidoost	49

1. Over dit informatiebeeld

Aanleiding

Het programma Radicalisering & Extremisme heeft de behoefte om zicht te hebben op radicalisering en extremisme in de stad. Welke informatie is beschikbaar die hier inzicht in geeft? Welke ontwikkelingen zijn zichtbaar in de verschillende vormen van radicalisering?

Om hier inzicht in te krijgen wordt halfjaarlijks een informatiebeeld opgesteld.¹ Dit zodat het programmateam tijdig kan bepalen of en welke bijsturing nodig is en in hoeverre er voldoende zicht is op bepaalde (nieuwe) fenomenen of gebieden. Ook kan het dienen om input te geven aan het sociaal domein en preventief beleid gericht op het tegengaan van de vatbaarheid voor radicalisering.

Doel van dit informatiebeeld

Met dit rapport informeert het programma Radicalisering & Extremisme bestuurders en kernpartners over de trends en ontwikkelingen op het gebied van radicalisering en extremisme in Amsterdam – het actuele informatiebeeld – voor zover deze bekend zijn bij het programma, zodat zij tijdig kunnen bijsturen waar nodig.

Methode

Voor dit informatiebeeld zijn gesprekken gevoerd met twaalf professionals uit de stadsdelen, de NCTV, CTER², ^{5.1.2.e} vanuit politie, Reclassering Nederland, OM, WPI en GGD, en met een expert op het gebied van onderzoek en radicalisering over de methode en vraagstelling. Verder zijn vanuit OIS cijfers geleverd over de vatbaarheid voor radicalisering per stadsdeel. Ook is informatie benut vanuit de casuïstiek (iPGA-R, peildatum 1 oktober 2020) en het Steunpunt Radicalisering (voorheen Meld- en Adviespunt). Voor hoofdstuk 2 is daarnaast informatie gebruikt vanuit de NCTV: het Dreigingsbeeld Terrorisme Nederland (DTN) 53 en periodieke informatiebeelden. Het conceptbeeld is vervolgens aangevuld met informatie vanuit het programma Radicalisering & Extremisme.

Afbakening

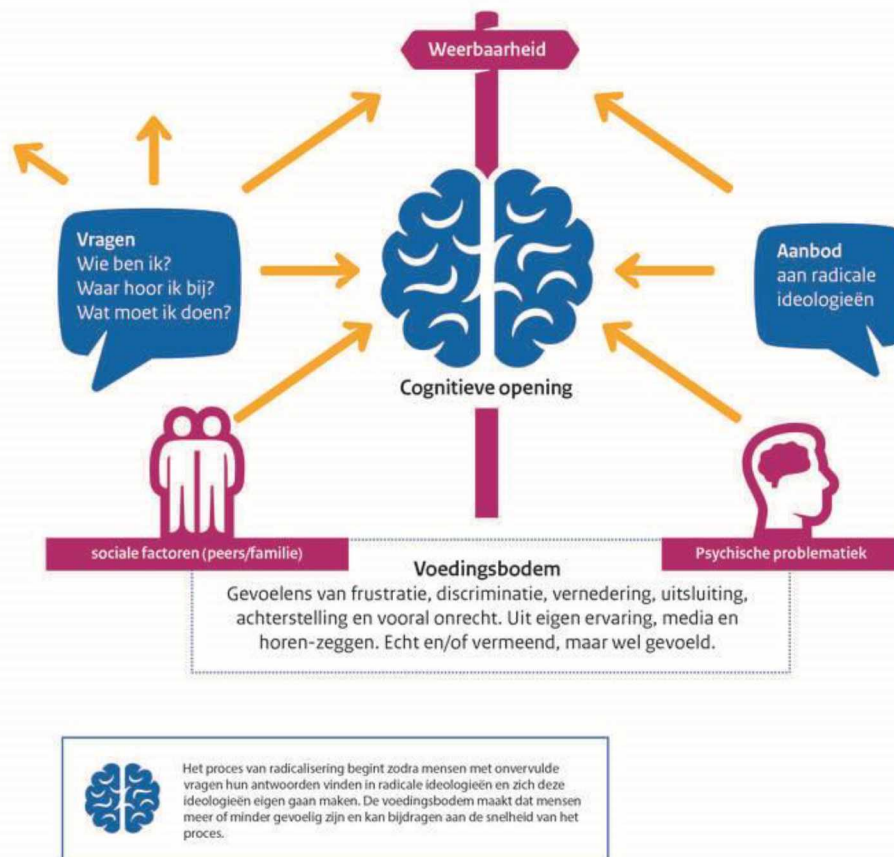
Elk radicaliseringsproces is uniek, er is geen vast patroon.³ Het model van Mellis (2014, zie afbeelding) maakt inzichtelijk dat er om te radicaliseren in elk geval aanbod van radicaal gedachtegoed moet zijn, en een cognitieve opening voor dit gedachtegoed, die naast vatbaarheid

¹ Het volgende informatiebeeld is gepland voor april 2021. Voor de continuïteit beslaat het huidige informatiebeeld de periode april – oktober 2020.

² CTER staat voor Contra Terrorisme, Extremisme en Radicalisering en is onderdeel van de informatieorganisatie van de politie.

³ Zie Uitgangspuntennotitie preventie radicalisering voor een overzicht van literatuur en oorzaken van radicalisering.

bepaald wordt door onder meer sociale en psychische factoren. Zoals ook Veldhuis & Bakker⁴ bepleiten, hebben externe factoren zoals het politieke klimaat of economische ontwikkelingen geen directe invloed op radicalisering, maar spelen sociale en individuele factoren hierin een intermediaire rol. Met andere woorden: externe factoren bepalen de leefomgeving van het individu, maar sociale en individuele factoren bepalen hoe het individu op deze leefomgeving reageert.

Vooraf voor een preventieve aanpak is het van belang niet alleen informatie te hebben over personen die al bereid zijn tot extremisme, maar juist ook over wat daaraan vooraf gaat: de voedingsbodem of vatbaarheid. Risico van een dergelijk breed informatiebeeld is dat deze vatbaarheid als voorspeller wordt gezien voor radicalisering. Van groot belang om te onthouden is dat vatbaarheid alleen niet leidt tot radicalisering: er zijn immers veel personen die in meer of mindere mate vatbaar zijn, maar slechts een zeer klein aandeel hiervan radicaliseert. Bovendien radicaliseren ook personen die niet kwetsbaar zijn en is het risico op stigmatisering van bepaalde (groepen) personen of wijken groot. Tegelijkertijd is er behoefte zicht te hebben op wat er speelt in de stad en hier preventief op te kunnen handelen: voorkomen is immers beter dan genezen.

In dit informatiebeeld is getracht dit dilemma recht te doen door naast vatbaarheid aandacht te besteden aan aanbod en trends en ontwikkelingen die enige inzage geven in sentimenten die spelen onder Amsterdammers. Echter: zelfs als er in een bepaalde wijk vatbaarheid én aanbod is, wil dit nog niet zeggen dat personen uit deze wijk zullen radicaliseren. Zoals het model van Mellis

⁴ Veldhuis, T. M. & Bakker, E. (2007). Causale factoren van radicalisering en hun onderlinge samenhang. *Vrede en Veiligheid*, 36 (4), 447-470.

laat zien spelen diverse factoren een rol in het al dan niet ontstaan van een cognitieve opening, die grotendeels individueel gebonden zijn en waar dit informatiebeeld dan ook geen inzage in biedt.

Hoofdstuk 2 beschrijft de actuele ontwikkelingen van het afgelopen halfjaar, zowel in extremistische groepen (landelijk en internationaal) als in Amsterdam. In hoofdstuk 3 komt het aanbod aan bod. Tot slot wordt in hoofdstuk 4 per stadsdeel een beeld van vatbaarheid geschetst.

Beperkingen

Aangezien radicalisering vaak in het onzichtbare speelt en ongrijpbaar is, zal een informatiebeeld over dit onderwerp altijd onvolledig zijn. In dit beeld is de informatie die momenteel beschikbaar is verwerkt. Door zowel cijfermatige als kwalitatieve informatie te gebruiken is getracht een zo compleet mogelijk beeld te geven. Beide typen informatie kennen echter beperkingen. Zo gaat het bij kwalitatieve informatie vaak om de mening van één persoon en is het niet mogelijk een representatief beeld te schetsen. Terwijl cijfers afhankelijk zijn van registratie of (in het geval van enquête-onderzoek) respons, en ook slechts een deel van het verhaal vertellen. Deze beperkingen moeten in gedachten worden gehouden bij het trekken van conclusies uit deze informatie.

De methode voor dit informatiebeeld is in ontwikkeling. Bepaalde aanvullingen worden in elk geval beoogd voor een volgend informatiebeeld. Ten eerste is uit elk stadsdeel een beperkt aantal professionals gesproken, waardoor de kwalitatieve informatie over de vatbaarheid en ontwikkelingen in de stadsdelen beperkt is. Begin 2021 worden – mits de huidige coronamaatregelen dit toelaten – focusgroepen per stadsdeel georganiseerd om dit beeld te verifiëren en te duiden met een bredere groep professionals. Ten tweede is de beschikbare informatie over extremistisch aanbod en netwerken in Amsterdam beperkt. Als aanvulling wordt in elk geval een netwerkanalyse in samenwerking met veiligheidspartners beoogd. Uitvoering van een dergelijke netwerkanalyse is gepland voor 2021.

Tot slot is goed te benoemen dat de dataverzameling voor dit informatiebeeld plaatsvond ten tijde van de coronamaatregelen. Vermoedelijk is hierdoor minder informatie opgehaald dan in een andere situatie mogelijk was geweest, doordat bijeenkomsten kwamen te vervallen, prioriteiten van professionals mogelijk elders lagen en gesprekken telefonisch gevoerd moesten worden.

2. Actuele ontwikkelingen

In dit hoofdstuk worden actuele ontwikkelingen in extremistische groepen, andere zorgelijke ontwikkelingen en de weerslag hiervan op Amsterdam besproken, evenals relevante incidenten in de stad. Het gaat hierbij om de ontwikkelingen van het afgelopen halfjaar (1 april – 1 oktober). Eerst komen de ontwikkelingen voor verschillende vormen van extremisme (islamistisch, rechts-, links- en single issue-, waaronder dierenrechten- en milieuextremisme) aan bod. In navolging van het DTN komen daarnaast ontwikkelingen op het gebied van mogelijk antidemocratische tendensen en polarisatie aan bod.

Dit hoofdstuk is gebaseerd op het meest recente Dreigingsbeeld Terrorisme Nederland (DTN 53) en periodieke berichten van de NCTV, evenals op de gesprekken met professionals uit de stadsdelen en informatie vanuit de iPGA-R⁵ en OOV.

Islamistisch extremisme⁶

Nederlandse beweging

In Nederland telt de jihadistische beweging ruim vijfhonderd personen. De NCTV beschrijft dat de beweging verdeeld is en dat het ontbreekt aan krachtige leiders, ook speelt een ideologisch conflict dat voor afstand zorgt tussen groepen jihadisten. In 2020 lijkt de directe geweldsdreiging vanuit de beweging te zijn afgenomen. Wel merkt de NCTV op dat de beweging onvoorspelbaar is en sommige jihadisten nog steeds de intentie hebben om een aanslag in Nederland te plegen (DTN 53). In het afgelopen halfjaar kwamen elf meldingen binnen bij het Steunpunt Radicalisering over zorgen rond een persoon vanwege radicalisering naar islamistisch extremisme. In de iPGA-R zijn 45 personen opgenomen vanwege signalen van islamistisch extremisme, veruit het grootste deel van de personen in de aanpak.

5.1.2.i

5.1.2.i

Bij het Steunpunt is één recent signaal van jihadistische propagandaverspreiding bekend.

Buiten reikwijdte, casuïstiek

Buiten reikwijdte, casuïstiek

In oktober zijn zes leden van een Arnhemse terroristische cel veroordeeld tot gevangenisstraffen van 10 tot 17 jaar voor het voorbereiden van een terroristische aanslag in Nederland. Opvallend is

⁵ Voor informatie over personen in de iPGA-R is de peildatum 1-10-2020 gehanteerd, bij informatie vanuit het Steunpunt is gekeken naar de meldingen in de periode 1 april tot 1 oktober 2020.

⁶ Onder islamistisch extremisme worden alle vormen van extremisme verstaan die voortkomen uit een fundamentalistische opvatting van de islam. In de praktijk zijn op dit moment vooral ontwikkelingen m.b.t. jihadisme relevant, maar ook andere vormen van islamistisch extremisme vallen binnen de scope van het programma R&E. In navolging van de AIVD wordt de volgende definitie van jihadisme gehanteerd: 'Extremistische ideologie waarin de verheerlijking van de gewelddadige jihad centraal staat'. Het gaat hier dus nadrukkelijk om verheerlijking van de *gewelddadige* jihad: de term jihad heeft voor veel moslims een positieve betekenis, in dit stuk wordt met de term jihadisme echter de gewelddadige invulling ervan bedoeld.

⁷ 5.1.2.i

dat bij drie van hen sprake is van recidive, zij werden eerder veroordeeld voor een poging tot uitreizen (DTN 53).

Uitreizigers

In totaal bevinden zich circa 140 Nederlandse uitreizigers in Syrië en de omliggende landen, waarvan een aanzienlijk deel in opvangkampen of in detentie in Noordoost-Syrië (DTN 53). In de iPGA-R zijn zes uitreizigers opgenomen die (nog) niet zijn teruggekeerd in Nederland. ^{5.1.2,e}

5.1.2,e

^{5.1.2,e} In het afgelopen halfjaar is bij het Steunpunt Radicalisering één melding binnengekomen over een persoon die mogelijk een poging tot uitreizen heeft ondernomen.

De situatie van vrouwen en kinderen in opvangkampen was ook het afgelopen halfjaar een belangrijk thema. In juni oordeelde de Hoge Raad dat de staat Nederlandse uitreizigers en hun kinderen niet hoeft terug te halen naar Nederland.⁸ ^{5.1.2,i}

5.1.2,i

^{5.1.2,i} Sinds eind juni zit voormalig Hofstadgroepid Samir A. vast op verdenking van terrorismefinanciering, het strafrechtelijk onderzoek loopt nog.¹⁰ In september diende een kort geding over het terughalen van een Amsterdamse uitreiziger in een schrijnende situatie.¹¹

Terugkeerders en gedetineerden

De NCTV ziet nog altijd potentiële gewelds dreiging vanuit terugkeerders die in het strijdgebied gewelds- en gevechtservaring hebben opgedaan; ook kunnen (vrouwelijke) terugkeerders een prominente rol innemen in de jihadistische beweging in Nederland (DTN 53). Zes uitgereisde Amsterdammers zijn teruggekeerd naar Nederland en momenteel opgenomen in de iPGA-R. ^{Buiten reikwijdte, casuïstiek}

Buiten reikwijdte, casuïstiek

De NCTV vermeldt dat er netwerkvorming en negatieve beïnvloeding plaatsvindt onder gedetineerde jihadisten op de TA's (DTN 53). Naast de vier terugkeerders zijn zeven personen in de iPGA-R – opgenomen vanwege signalen van islamistisch extremisme – gedetineerd. ^{Buiten reikwijdte, casuïstiek}

Buiten reikwijdte, casuïstiek

De andere zes personen zijn op verschillende andere locaties in Nederland gedetineerd.

Internationale dreiging

Dit jaar zijn door jihadisten in westerse landen meer aanslagen gepleegd dan in 2019, maar met minder slachtoffers (DTN 53). Aanslagen zijn kleinschalig, provisorisch en worden gepleegd door eenlingen, waarbij extremistisch gedachtegoed soms gepaard gaat met psychiatrische problemen. De NCTV acht het aannemelijk dat dergelijke kleinschalige aanslagen blijven plaatsvinden in westerse landen. Ook worden er nog steeds aanhoudingen verricht van personen en groepen die

⁸ <https://www.trouw.nl/politiek/hoge-raad-terughalen-nederlandse-is-vrouwen-en-hun-kinderen-is-aan-de-politiek-b1f3e67d/>

⁹ ^{5.1.2,i}

¹⁰ <https://nos.nl/artikel/2349630-om-samir-a-steunde-14-is-vrouwen-met-geld-of-bij-ontsnapping.html>

¹¹ <https://www.parool.nl/nederland/familie-jihadbruid-chadia-b-doet-ultieme-poging-om-haar-terug-te-halen~bba47e50/>

verdacht worden van het voorbereiden van een aanslag. Dit geeft aan dat de jihadistische dreiging niet is verdwenen (DTN 53).

Op 2 september begon het proces tegen veertien handlangers van de aanslagplegers op de redactie van het satirische weekblad Charlie Hebdo in 2015. Het weekblad publiceerde de omstreden cartoons opnieuw, waarop in Pakistan duizenden demonstranten de straat op gingen¹² en de redactie werd bedreigd door Al-Qaeda¹³.

5.1.2.i

Nation of Islam

Nation of Islam is een Amerikaanse religieuze beweging met racistische en antisemitische ideeën, die strijdt tegen de dominantie van witte mensen en een aparte samenleving voor zwarte mensen nastreeft.

5.1.2.i

5.1.2.i

Sinds augustus lijkt Nation of Islam een afdeling te hebben gevestigd in stadsdeel Zuidoost, hierover is op dit moment geen nadere informatie bekend bij de gemeente. De groep is in ieder geval niet bekend in strafrechtelijke zin bij het OM.

Rechts-extremisme

Dreiging en ontwikkeling

Een belangrijke ontwikkeling is dat rechts-extremistische aanslagplegers geen lid zijn van een traditionele extreemrechtse organisatie, maar zich onderdeel voelen van een wereldwijde internetgemeenschap. Dit betekent dat eenling online kunnen radicaliseren zonder ooit formeel lid te worden van een organisatie. In Nederland zijn de gekende (offline) rechts-extremistische organisaties marginaal en gefragmenteerd. Een nieuwe generatie komt echter online in aanraking met rechts-extremistisch gedachtegoed en blijft mogelijk onder de radar. De rechts-terroristische aanslag in Christchurch vorig jaar leidde tot copycat-aanslagen in de VS, Duitsland en Noorwegen. Een soortgelijke copycat-aanslag in Nederland door een online geradicaliseerde eenling acht de NCTV voorstelbaar. Daarnaast blijft de toename van personen die online dreigen met geweld een punt van aandacht (DTN 53).

Naast deze ontwikkeling van offline naar online, is in de afgelopen jaren ook een verandering zichtbaar in ideologie.¹⁶ Voorheen kenmerkte rechts-extremisme zich door een neonazistisch, fascistisch en antisemitisch gedachtegoed. In de huidige vormen van rechts-extremisme gaat het vooral om anti-islam- en om alt-rightgedachtegoed:

¹² <https://nos.nl/artikel/2346834-duizenden-de-straat-op-in-pakistan-vanwege-cartoons-charlie-hebdo.html>

¹³ <https://www.trouw.nl/buitenland/franse-media-steunen-charlie-hebdo-na-nieuwe-bedreigingen~bb37ae41/>

¹⁴ 5.1.2.i

¹⁵

¹⁶ AIVD (2018). Rechts-extremisme in Nederland: een fenomeen in beweging.

- Anti-islamgedachtegoed wordt vaak gecombineerd met ideeën over het behouden van de nationale identiteit en een anti-migratiestandpunt, waarbij nauwelijks onderscheid tussen migranten en moslims wordt gemaakt. Bij de aanhangers van dit gedachtegoed komen traditionele rechts-extremistische ideeën zoals antisemitisme en Hitlerverheerlijking weinig voor.
- Alt-rightgedachtegoed – in Nederland bijvoorbeeld te vinden bij Erkenbrand – stelt ras centraal en is tegen rassenvermenging. Binnen dit gedachtegoed heerst de omvolkingstheorie, ook is er sprake van antisemitisme. Erkenbrand streeft naar een blanke ethnostaat zonder andere rassen en richt zich vooral op witte mannen die hun positie zouden moeten verdedigen. Typend aan Erkenbrand is verder dat ze het gedachtegoed in een intellectuele vorm gieten.

Een persoon in de iPGA-R is opgenomen vanwege signalen van rechts-extremisme. Over rechts-extremisme zijn het afgelopen halfjaar geen meldingen binnengekomen bij het Steunpunt Radicalisering.¹⁷ Ook vanuit de stadsdelen zijn geen specifieke signalen van rechts-extremisme,¹⁸ een enkele professional geeft daarbij aan dat dit mogelijk niet zichtbaar is omdat het vooral online plaatsvindt.

Links-extremisme

Dreiging en ontwikkeling

In het vorige DTN (52) beschrijft de NCTV dat de extreemlinkse beweging in Nederland zeer beperkt is in omvang en er vrijwel geen sprake is van overgang tot daden. De afgelopen maanden is er geen verhoogde dreiging vanuit links-extremisme ontstaan, en bij demonstraties tegen coronamaatregelen spelen links-extremistische groeperingen een marginale rol (DTN 53).

Er zijn momenteel geen personen in de iPGA-R opgenomen vanwege signalen van links-extremisme. Ook zijn er over deze vorm van extremisme in het afgelopen halfjaar geen meldingen binnengekomen bij het Steunpunt Radicalisering. Ook vanuit de stadsdelen zijn geen specifieke signalen van links-extremisme.

Andere politieke ideologieën

Twee personen zijn in de iPGA-R opgenomen vanwege een andere vorm van extremisme vanuit een politieke ideologie. Het gaat om één persoon met PKK-sympathie en één persoon die lid is van DHKP/C.¹⁹ Deze beide organisaties worden door de NCTV en AIVD beschouwd als terroristische organisaties. Het gaat om marxistisch-leninistisch geïnspireerd en (in het geval van PKK) nationalistisch separatistisch terrorisme. Daarbij kan worden opgemerkt dat deze organisaties wel geweldsbereidheid tonen, maar zich niet richten op geweld tegen de Nederlandse samenleving of Nederlandse doelwitten.

¹⁷ Eind oktober berichtten verschillende media dat een jonge Amsterdammer is aangehouden wegens rechts-extremisme. Deze casus is bekend bij het Steunpunt Radicalisering, de melding valt echter buiten de peildatum van dit informatiebeeld (1 april-1 oktober).

¹⁸ Wel was er in Zuidoost een demonstratie van Rechts in Verzet bij de Taibah moskee, zie 'Polarisatie en discriminatie'.

¹⁹ <https://www.aivd.nl/onderwerpen/terrorisme/niet-jihadistisch-terrorisme>

Turkse Grijze Wolven

In het laatste dreigingsbeeld (53) signaleert de NCTV dat het symbool van de Grijze Wolven weer regelmatig in Nederland te zien is. De Grijze Wolven is een ultranationalistische, extreemrechtse Turkse beweging. De afgelopen jaren waren er soms confrontaties tussen actievoerders die zich met deze beweging verbonden voelen en critici van de Turkse overheid of Koerden. Deze zaken kunnen leiden tot spanningen tussen verschillende Turks-Nederlandse bevolkingsgroepen.

Single issue-extremisme

5G

Vanaf begin april zijn er extremistische incidenten (brandstichtingen) geweest bij dertig telecommasten verspreid over Nederland. Deze vernielingen lijken grotendeels ingegeven door complottheorieën over het 5G-netwerk en COVID-19, zoals het idee dat 5G-straling bijdraagt aan de verspreiding van het coronavirus, maar ook copycat-gedrag zou een rol kunnen spelen. Sinds begin mei zijn de brandstichtingen abrupt verminderd. De NCTV merkt verder op dat er geen gedeelde coördinatie lijkt te zijn tussen de incidenten (DTN 53).

In stadsdeel West zijn op 18 april twee zendmasten in brand gestoken.²⁰ Een stadsdeelfunctionaris geeft aan dat er de laatste maanden minder weerstand lijkt te zijn naar 5G en complottheorieën over 5G in relatie tot corona minder aanwezig zijn in het stadsdeel. Vanuit stadsdeel Zuidoost kwam het signaal dat in Gaasperdam complottheorieën rondgaan m.b.t. 5G en er onrust was over een mast die hier werd geplaatst, waarbij bewoners ontevreden waren over de communicatie vanuit de overheid. De laatste tijd zijn dergelijke signalen er niet meer. In stadsdeel Noord is een 5G-mast geplaatst maar heeft dit niet voor onrust gezorgd. Ook uit de andere stadsdelen komen geen signalen van onrust rond 5G.

Dierenrechten en milieu

5.1.2.i

5.1.2.i

Eind mei

was er een brandstichting bij een eendenslachterij in Ermelo, die door een bekende dierenrechtenextremist is bekend. Volgens de NCTV was de brandstichting opvallend omdat soortgelijke acties vanuit dierenrechtenextremisten al dertig jaar niet zijn voorgekomen. De actie lijkt echter geen trendbreuk maar een individuele uitzondering, de NCTV verwacht dan ook geen verdere extremistische acties vanuit de dierenrechtenbeweging (DTN 53).

In Amsterdam zijn in september 2020 opnieuw acties gevoerd door Extinction Rebellion.²² Daarnaast wordt actie gevoerd bij de Lutkemeerpolder in stadsdeel Nieuw-West. Volgens een professional lijkt het erop dat activisten weliswaar het proces belemmeren en de grens opzoeken, maar geweldloos zijn. Dit past dus in het beeld van klimaatactiegroepen van de NCTV. In mei 2020 zijn de stadsdeelkantoren van Zuid en Oost beklad met graffiti door een actiegroep die zich verzet tegen de komst van een biomassa-centrale in Diemen.²³

Over dierenrechten- en milieuextremisme zijn in het afgelopen halfjaar geen meldingen binnengekomen bij het Steunpunt Radicalisering.

²⁰ <https://www.parool.nl/amsterdam/brandstichting-in-twee-zendmasten-in-west-bd7d76d9/>

²¹ 5.1.2.i

²² <https://nos.nl/artikel/2349260-politie-beeindigt-blokkade-extinction-rebellion-in-amsterdam.html>

²³ <https://www.parool.nl/nieuws/stadsloket-oost-besmeurd-door-tegenstanders-biomassa-centrale-b2ad52ad/>

Anti-overheidssentiment en antidemocratisch gedachtegoed

Onvrede over coronamaatregelen

De NCTV benoemt dat (dreigen met) geweld vanuit anti-overheidssentiment zou kunnen toenemen door de impact van de coronapandemie (DTN 53). Het Dreigingsbeeld beschrijft dat sinds de uitbraak van het coronavirus maatschappelijk ongenoegen merkbaarder is, dat sommige groepen elkaar vinden in het afwijzen van de overheid en de drempel tot extremisme is verlaagd.

5.1.2.i

5.1.2.i

Ook is aansluiting te zien bij boerenprotesten, die kleinschaliger en grimmiger zijn geworden en waarin de NCTV verharding signaleert.

De NCTV benoemt verder dat mensen die al langer de overheid, wetenschap en traditionele media wantrouwen dit bevestigd kunnen zien in complottheorieën en desinformatie, en dat sociale media hierin faciliterend werken (DTN 53). Rond COVID-19 doen op sociale media veel complottheorieën de ronde, bijvoorbeeld dat het een biowapen zou zijn, dat het virus is uitgevonden door Bill Gates of verspreid wordt door het 5G-netwerk.²⁵ Complottheorieën over het coronavirus verspreiden zich zeer snel en vinden weerklank in mainstream media.²⁶ Ook via kanalen van de Amsterdamse stadszender Salto komen complotdenkers aan het woord.²⁷

5.1.2.i

5.1.2.i

Zo werd in oktober het tijdschrift 'Gezond Verstand' – waarin de officiële informatie rondom het coronavirus in twijfel wordt getrokken – verspreid in Amsterdam.²⁹

Uit meerdere stadsdelen (Nieuw-West, West, Oost, Noord en Zuidoost) komt het signaal naar voren dat complottheorieën rondgaan, bijvoorbeeld dat het virus is gemaakt door president Trump of Bill Gates, het in een laboratorium is gefabriceerd of dat het te maken heeft met 5G. Ook gaan verhalen rond dat de overheid het virus gebruikt om angst te zaaien of om te veel macht uit te oefenen. En meer recent dat corona een maatregel is van overheden tegen overbevolking, of dat het vaccin een farce is (omdat er een chip van Bill Gates in zit, of hele erge bijwerkingen heeft).

In stadsdeel Zuidoost is de afgelopen maanden een duidelijke toename van complottheorieën te zien. Complottheorieën over COVID-19 zijn wijdverbreid geraakt onder alle lagen van de bevolking van het stadsdeel en er is weinig tegengeluid. Het gaat om allerlei verschillende theorieën, zoals dat corona niet bestaat, dat het een economische maatregel is, ook zijn er theorieën over bepaalde huismiddeltjes die bescherming zouden bieden. Tegelijk is er weinig actiebereidheid: mensen houden zich niet altijd goed aan de maatregelen, maar de meest vergaande actie tot dusver is het tekenen van de petitie van Viruswaarheid.

Ook de andere stadsdelen (Nieuw-West, Noord, Oost, West) zien geen actiebereidheid onder aanhangers van complottheorieën, het blijft bij denken en erover vertellen maar zorgt niet voor demonstreren of verzet tegen de maatregelen. In deze stadsdelen is geen toename maar ook geen afname van complottheorieën te zien, deze lijken stabiel aanwezig. Een professional uit stadsdeel

²⁴ 5.1.2.i

5.1.2.i

²⁵ <https://nos.nl/nieuwsuur/artikel/2333304-zo-leeft-het-complotdenken-in-nederland.html>

²⁶ <https://www.groene.nl/artikel/de-nieuwe-complotecologie>

²⁷ <https://www.nrc.nl/nieuws/2020/09/06/corona-is-dat-niet-gewoon-een-seizoensgriepje-a4010957>

²⁸ 5.1.2.i

²⁹ <https://www.at5.nl/artikelen/205051/krant-die-informatie-over-corona-betwist-op-grote-schaal-in-amsterdam-verspreid>

West benoemt wel dat er een ontwikkeling is naar geraffineerdere theorieën, doordat ze deels op feiten zijn gebaseerd. Hierdoor zijn theorieën acceptabeler en gaan mensen er sneller in geloven. In stadsdelen Centrum en Zuid hebben de gesproken professionals geen signalen dat complottheorieën over COVID-19 onder bewoners de ronde doen.

Recent zijn enkele protesten tegen de coronamaatregelen in verschillende Europese landen ontaard in geweld.³⁰ In Amsterdam zijn onder andere op het Museumplein demonstraties tegen de coronamaatregelen. Tot dusver verlopen deze zonder incidenten.

QAnon

5.1.2.i

5.1.2.i Kenmerkend voor QAnon is wantrouwen jegens (informatie vanuit) overheden, wetenschap en traditionele media. De complottheorie is overgewaaid vanuit de VS – waar meerdere personen zijn overgegaan tot geweld – naar Europa. Ook in Nederland zijn QAnon-uitingen steeds meer zichtbaar, bijvoorbeeld bij anti-lockdown-demonstraties, bij groepen als Viruswaarheid of in Nederlandse Facebookgroepen.³² De NOS bericht dat Nederlandse QAnon-aanhangers geloven dat 'hoge Nederlandse ambtenaren en het koningshuis betrokken zijn bij een wijdverbreid netwerk waarin kinderen worden verhandeld voor misbruik en dat de media dit verzwijgen'.³³ Sinds begin oktober 2020 verwijderd Facebook pagina's en groepen die QAnon vertegenwoordigen. Op 3 november jl. berichtte de NOS dat Twitter 90 Nederlandse QAnon accounts heeft verwijderd.³⁴

Salafistische aanjagers

Salafistische aanjagers blijven anti-integratief en antidemocratisch gedachtegoed verspreiden, en reageren daarbij op maatschappelijke ontwikkelingen, zoals het Cornelius Haga Lyceum of de Parlementaire Onderzoekingscommissie Ongewenste Beïnvloeding uit onvrije landen (POCOB). Hiermee proberen zij hun achterban te mobiliseren, aldus de NCTV (DTN 53). In het vorige DTN (52) benoemde de NCTV dat salafistische aanjagers mogelijk bijdragen aan radicalisering naar gewelddadig jihadisme en dat de tweede generatie aanjagers een groeiende invloed heeft.

Een professional van stadsdeel Nieuw-West heeft de indruk dat een strengere religieuze boodschap vaker (openlijk) hoorbaar is in het stadsdeel. Begin dit jaar was er opnieuw een lezing bij de Blauwe Moskee door een prediker die in 2019 in media werd aangeduid als radicaal salafistisch.³⁵ Opvallend aan de afgelopen lezing was de grote opkomst, waarvan moeilijk te duiden is of dit komt door de (media)aandacht die er voor de spreker is geweest, door de inhoud van de lezing of een andere oorzaak kent.

Een professional van stadsdeel West benoemt dat moskeeën vanwege de coronamaatregelen beperkt open zijn en zich vooral richten op gebed en uitvaarten. Er is dus weinig gelegenheid voor

³⁰ <https://www.volkskrant.nl/nieuws-achtergrond/protesten-in-europese-steden-tegen-strakkere-coronaregels-terwijl-aantal-besmettingen-dramatisch-stijgt-b74d89037/>

5.1.2.i

³² <https://nos.nl/nieuwsuur/artikel/2349814-amerikaanse-complottheorie-qanon-ook-in-nederland-in-opkomst.html>

³³ <https://nos.nl/artikel/2351299-facebook-verbant-complottheorie-qanon-ook-zonder-gewelddadige-content.html>

³⁴ <https://nos.nl/artikel/2355035-twitter-verwijderd-negentig-nederlandse-qanon-accounts.html>

³⁵ <https://www.parool.nl/amsterdam/blauwe-moskee-biedt-podium-aan-radical-prediker-bec57be2/>

lezingen in de moskee waardoor mensen vaker lezingen online volgen. De gesproken professional heeft de indruk dat sprekers online voorzichtiger zijn in hun uitingen dan in de besloten setting van een moskee.

Ongewenste buitenlandse beïnvloeding

Op 25 juni kwam het rapport van de POCOB uit. De onderzoekscommissie stelt dat er geen twijfel over bestaat dat er op verschillende manieren beïnvloeding plaatsvindt uit onvrije landen: *'bijvoorbeeld door het oprichten, besturen en financieel ondersteunen van moskeeën en aanverwante stichtingen, zoals informele moskeescholen, in Nederland. De organisaties die worden opgericht, hebben vaak dezelfde politiek-religieuze visie als de financiers, waardoor de boodschap wordt versterkt en geprofessionaliseerd. Beïnvloeding vindt ook plaats door het scholen, uitzenden en betalen van imams en predikers. Een andere manier is het uitgeven en verspreiden van literatuur, lesmethodes en wervingsmateriaal. Ten slotte is er sprake van een rechtstreekse invloed op moslimgemeenschappen via de (sociale) media.'*³⁶

Momenteel wordt de laatste hand gelegd aan de kabinetsreactie op de bevindingen van de POCOB. Het is evident dat de POCOB en de maatregelen in de kabinetsreactie vooral effect hebben op islamitische gemeenschap(en) en organisaties. Dit wordt onderkend in de reactie door te stellen dat deze groepen ook als eerste geraakt worden door ongewenste buitenlandse beïnvloeding, vanwege de negatieve afstraling en eventuele stigmatisering als gevolg. Gezien de grote hoeveelheid reacties die - ook in Nederland - zijn gekomen op de recente maatregelen van de Franse president Macron, lijkt het aannemelijk dat de maatregelen naar aanleiding van de POCOB eveneens (negatieve) reacties zullen oproepen.

Cornelius Haga Lyceum

5.1.2.1

5.1.2.1

Dit past in het beeld van de NCTV dat salafistische aanjagers formeel onderwijs en informele scholing gebruiken om jongeren binnen hun invloedssfeer te krijgen.

Na een bestuurscrisis bij het CHL in het voorjaar van 2020, heeft in juni de rechter in een kort geding geoordeeld dat de voormalig directeur niet in deze functie mag terugkeren.³⁷ Het conflict was ontstaan nadat de bestuursvoorzitter zowel de directeur als de penningmeester had ontslagen. Daarnaast heeft de Inspectie van het Onderwijs aangifte gedaan wegens het af luisteren van vertrouwelijke gesprekken op het CHL. Er is sprake van sterke polarisatie tussen groepen ouders en docenten, waarbij de voor- en tegenstanders van de voormalig directeur tegenover elkaar staan. Dit uit zich bijvoorbeeld in protesten bij het CHL, juridische procedures en het organiseren van een benefiet voor de juridische kosten van de voormalig directeur door een externe salafistische aanjager.

³⁶ <https://www.tweedekamer.nl/nieuws/kamernieuws/eindverslag-parlementaire-ondervragingscommissie-overhandigd>

³⁷ <https://uitspraken.rechtspraak.nl/inziendocument?id=ECLI:NL:RBAMS:2020:2891&showbutton=true&keyword=Haga>

Vanuit de gemeente wordt gewerkt aan normalisering van de relatie op die onderdelen waar de gemeente verantwoordelijkheid voor draagt. De gemeente heeft doorlopend contact met het huidige bestuur over de onderwijshuisvesting.

Weerslag POCOB en CHL

Professionals uit stadsdeel Nieuw-West, Oost en (in mindere mate) West geven aan dat berichten zoals rond het Cornelius Haga Lyceum en de POCOB hun weerslag hebben op de islamitische gemeenschap(en). Dergelijke gebeurtenissen lijken ervoor te zorgen dat bewoners verharder in hun gevoel achtergesteld te worden door de overheid en dat zij zich meer terugtrekken in eigen kring. Gevoelens van achterstelling door de overheid onder moslims komen naar aanleiding van actualiteiten meer of minder tot uiting. De afgelopen periode zijn er weinig actualiteiten geweest die dit sentiment zichtbaar maken. Professionals hebben echter de indruk dat het sentiment zeker niet is verdwenen of minder is geworden, maar eerder toeneemt.

Polarisatie en discriminatie

Incidenten bij joodse doelwitten

Op 8 mei 2020 was er opnieuw een vernieling en poging tot brandstichting bij joods restaurant Hacarmel, waarbij o.a. een Israëli vlag werd vernield. Op 19 mei 2020 was er een bekladding. Stadsdeel Zuid geeft aan dat het om verschillende daders gaat, en dat het restaurant een symbolische plek dreigt te worden voor anti-Israël acties. Een verdachte is aangehouden, deze persoon had eerder een ruit ingegooid bij het restaurant.

Incidenten bij islamitische doelwitten

Eind mei organiseerde de Blauwe Moskee in Nieuw-West een gebedsdienst voor mensen met vitale beroepen.³⁸ Dit leidde tot bedreigingen op sociale media richting de moskee en de imam.

Onvrede over gentrificatie

In meerdere stadsdelen - in elk geval in Noord, Nieuw-West, West, Oost en Zuidoost - zorgt toenemende gentrificatie voor spanningen. Zo voelen oude bewoners zich niet gehoord ten opzichte van nieuwkomers en maken bewoners zich zorgen over veryupping en verdrukking van huurders of minder welgestelde bewoners. In Noord is er de groep 'Verdedig Noord' die zich uit tegen gentrificatie.

In september is een muurschildering in Amsterdam West beklad met o.a. de tekst 'yuppen weg', hiervan is melding gedaan bij het Steunpunt Radicalisering. Waarschijnlijk is de bekladding gedaan

5.1.2.d

Reacties op versterkte gebedsoproep

In verschillende stadsdelen zijn klachten ingediend over versterkte gebedsoproepen door moskeeën. Grotendeels gaan de klachten over geluidsoverlast, bij een aantal moskeeën lijken anti-islam-sentimenten aanleiding te zijn voor klachten. Stadsdelen geven aan dat er ook positieve reacties op de gebedsoproepen zijn en voorbeelden van bewoners die steun betuigen aan een

³⁸ <https://nos.nl/video/2334918-blauwe-moskee-organiseert-dienst-voor-moslims-met-vitale-beroepen-een-eer.html>

moskee. Uit de gesprekken met professionals komen drie gevallen naar voren waar de versterkte gebedsoproep tot spanning leidt of merkbaar is dat klachten voortkomen uit anti-islam-sentimenten.

- De Taibah moskee in stadsdeel Zuidoost verricht de versterkte gebedsoproep 5x per dag. In mei verschenen hierover berichten in media, waarop Rechts in Verzet een demonstratie organiseerde.³⁹ Buurtbewoners hielden een tegendemonstratie als steunbetuiging aan de moskee. De laatste tijd is er meer irritatie bij bewoners, doordat zij last hebben van de eerste en laatste oproep en niet goed worden geïnformeerd door de moskee. De klachten gaan vooral over het geluidsniveau en tijdstip, maar het sentiment ontwikkelt zich nu enigszins richting wij-zij denken.
- In stadsdeel Noord komen klachten binnen over de gebedsoproep op vrijdagmiddag door een moskee in Oud-Noord. Een stadsdeelfunctionaris geeft aan dat klachten niet zozeer lijken voort te komen uit geluidsoverlast, maar vanuit ongemak dat in 'hun' wijk geroepen wordt dat 'Allah de grootste is' en het gevoel dat de wijk wordt overgenomen door de islam.
- In stadsdeel Nieuw-West speelt polarisatie rond de gebedsoproep door een moskee in de Wildemanbuurt. Voor sommige bewoners gaat het om het geluidsniveau of tijdstip, maar bij een deel van de klagers ziet het stadsdeel anti-islam-sentimenten, onvrede over dat moslims zich een deel van de openbare ruimte toe eigenen. Dit uit zich nu in klachten of bewoners die onderling hun onvrede uiten.

In de andere stadsdelen komen niet of nauwelijks klachten binnen over versterkte gebedsoproepen en leidt dit niet tot spanningen.

Zwarte Piet

In stadsdelen Zuidoost en Noord speelt polarisatie rond de figuur van Zwarte Piet. Vanuit de andere stadsdelen zijn hier niet of nauwelijks signalen van.

In Zuidoost zijn in het verleden demonstraties geweest rond een intocht met Zwarte Pieten vanuit de winkeliersvereniging. Momenteel zijn er geen intochten met Zwarte Pieten meer in Zuidoost, behalve in Driemond, een dorp dat volgens een stadsdeelfunctionaris op zichzelf staat en waar de intocht niet voor reacties zorgt. ^{5.1.2,e}

5.1.2,e

5.1.2,c

5.1.2,c

In Noord wonen volgens professionals relatief veel mensen die aan de traditionele Zwarte Piet willen vasthouden. In Tuindorp Oostzaan is een intocht met klassieke Zwarte Pieten (met kroeshaar, dikke lippen, oorringen) vanuit de Sinterklaasvereniging. Een professional geeft aan dat deze intocht enigszins provocerend lijkt te zijn bedoeld. Nieuwere bewoners voelen zich hier vervelend bij en gaan een alternatieve intocht organiseren. Er is een scherpe scheiding tussen deze twee groepen.

Antiracisme en Black Lives Matter

Door de wereldwijde demonstraties tegen racisme en politiegeweld als reactie op de moord op George Floyd in de VS op 25 mei 2020, zijn antiracisme en antikolonialisme de laatste maanden in de belangstelling gekomen. In Nederland zijn de antiracismedemonstraties – georganiseerd door

³⁹ <https://www.at5.nl/artikelen/201994/klachten-over-gebedsoproep-moskee-zuidoost-geluid-galmt-door-wijk-heen>

een coalitie van verschillende actiegroepen onder de noemer Black Lives Matter NL – vreedzaam verlopen (DTN 53).

De NCTV beschrijft dat het antiracismedebat in Nederland wel scherpe randen kent en dat bij enkele individuen en kleine identitaire groepen tekenen zijn van verharding. Dit uit zich bijvoorbeeld in uitsluiting van andersdenkenden, bekladding en vernieling van standbeelden of locaties die vernoemd zijn naar personen uit de koloniale tijd, of zelfs intimidatie en bedreiging. Volgens de NCTV kan radicalisering tot identitair extremisme plaatsvinden wanneer bepaalde (identitaire) groeperingen gefrustreerd raken door gebrek aan gehoor en gevoelens van achterstelling. Ook kunnen op acties reacties komen vanuit extreemrechtse groeperingen (DTN 53).

In juni werd in Amsterdam het Tropenmuseum met verfbommen beklad door de actiegroep Helden van Nooit⁴⁰ en werden onder meer een standbeeld van Mahatma Gandhi en het monument Indië Nederland beklad. Het lijkt hier te gaan om activisten die weliswaar de wet overtreden, maar waarbij geen sprake is van geweld. De laatste maanden zijn dergelijke incidenten zover bekend niet meer voorgevallen.

Met name in Zuidoost heeft Black Lives Matter (BLM) veel teweeggebracht, zo geeft een professional aan. In eerste instantie lag de focus op onrecht in de VS, later ging het ook over (politiegeweld in) Nederland en het koloniaal verleden. De demonstratie in Zuidoost is goed verlopen, met een hoge opkomst van zowel zwarte als witte bewoners. BLM heeft volgens de professional gezorgd voor beweging in de bespreekbaarheid van het onderwerp. Actievoerders zijn weliswaar fel maar niet uit op geweld. Er zijn ook geen signalen dat sentimenten extreem worden of dat er sprake is van anti-wit-sentimenten.

In andere stadsdelen zijn sentimenten rond BLM en antikolonialisme niet zo merkbaar, of spelen deze wel onder bepaalde groepen bewoners maar is er geen actiebereidheid. In Zuid is actiebereidheid merkbaar vanwege enkele demonstraties rond dit thema op het Museumplein.

Gevolgen coronacrisis voor vatbaarheid radicalisering

De NCTV beschrijft dat door de impact van de coronapandemie de sociale cohesie bedreigd kan worden en er mogelijk meer ruimte voor extreme standpunten ontstaat. Door verslechterde omstandigheden kunnen personen vatbaarder zijn voor radicalisering (DTN 53).^{5.1.2,i}

5.1.2,i

Meerdere stadsdeelfunctionarissen merken op dat de coronacrisis effect zal hebben op de voedingsbodem voor radicalisering, maar dat dit nog moet blijken. Zo zal de crisis grote sociaaleconomische gevolgen hebben en is de verwachting dat vooral de al kwetsbare groepen hierdoor worden geraakt.

⁴⁰ <https://www.parool.nl/amsterdam/tropenmuseum-bekogeld-met-verfbommen-door-activisten-b13a2895/>

⁴¹ 5.1.2,i

Daarnaast komt uit meerdere stadsdelen de zorg naar voren dat jongeren - die soms al kwetsbaar waren - nu meer in een isolement zitten en hun informatie meer online zoeken. Ook zien professionals risico in het wegvallen van tegengeluid door dit isolement en doordat er bijvoorbeeld minder contactmomenten zijn met jongerenwerk. Zonder tegengeluid zouden jongeren eerder geneigd kunnen zijn om bijvoorbeeld complottheorieën te geloven. Dit betekent niet dat zij ook zullen radicaliseren: geloof in complottheorieën komt onder een veel bredere groep mensen voor dan extremistisch gedachtegoed. Maar zoals gezegd is wel te zien dat extremistische groepen de coronacrisis in hun narratief plaatsen – waarvan soms complottheorieën onderdeel zijn – en dit narratief hiermee aantrekkelijk proberen te maken voor een nieuw publiek.

VERTROUWELIJK

3. Aanbod

Inzicht in aanbod is van belang: hoe aannemelijk is het dat Amsterdammers in aanraking komen met extremistisch gedachtegoed? Zoals gezegd is hier momenteel beperkte informatie over beschikbaar. Nieuwe aanwas van islamistisch extremisme komt voornamelijk uit de netwerken van bestaande extremisten: het komt niet vaak voor dat iemand zonder contacten in een extremistisch netwerk zich het jihadistisch gedachtegoed eigen maakt. Voor andere vormen van extremisme ligt dit proces mogelijk anders. Zo speelt bij rechts-extremisme de grote, internationale online gemeenschap juist een belangrijke rol in het radicaliseringsproces en is te zien dat eenlingen overgaan tot een terroristische daad zonder formeel lid te worden van een organisatie (zie hoofdstuk 2).

Voor het volgende informatiebeeld wordt de haalbaarheid en wenselijkheid van een netwerkanalyse onderzocht, in samenwerking met de veiligheidspartners. Het doel van een dergelijke analyse is tweeledig: goed zicht op de casuïstiek - waar men zich begeeft en met wie - en zicht op de potentiële doelgroep voor secundaire preventie. In dit stadium beperkt dit hoofdstuk zich echter tot informatie vanuit de iPGA-R casuïstiek.⁴² Daarbij wordt verondersteld dat er bij personen die een radicale ideologie aanhangen een risico bestaat dat zij deze (kunnen gaan) uitdragen en verspreiden.

Daarnaast is goed om te benoemen dat zogenoemde triggerfactoren een belangrijke rol spelen in processen van radicalisering.⁴³ Dit zijn concrete gebeurtenissen – op micro-, meso- of macroniveau – die het proces van radicalisering beïnvloeden. Daarbij kunnen keerpunten en katalysatoren worden onderscheiden. Keerpunten zijn gebeurtenissen waardoor mensen open gaan staan voor een nieuwe ideologie. Deze gebeurtenissen liggen aan de basis van een veranderingsproces, terwijl katalysatoren inwerken op een reeds ingezet proces van verandering. Op dit moment is onvoldoende informatie beschikbaar om een goed beeld van triggerfactoren te schetsen. Voor toekomstige informatiebeelden is dit wel een punt ter overweging: niet zozeer voor factoren op microniveau (persoonlijke gebeurtenissen en gevoelens), maar mogelijk wel voor factoren op mesoniveau (zoals netwerk) of macroniveau ((inter)nationale gebeurtenissen).

Casuïstiek per stadsdeel⁴⁴

Onderstaande figuur geeft weer waar personen in de iPGA-R voor zover bekend verblijven, op basis van het geregistreerde adres van de persoon, detentie-informatie en de bij de aanpak bekende informatie over uitgereisde personen.

⁴² Peildatum 1-10-2020.

⁴³ Zie de Uitgangspuntennotitie preventie radicalisering voor een uitgebreidere beschrijving en literatuur.

⁴⁴ Omdat in de iPGA-R ook personen uit de Amstellandgemeenten zijn opgenomen en personen die geen inschrijvingsadres in een van de stadsdelen hebben (bv. door een detentie buiten Amsterdam), komt het totale aantal hier lager uit dan het aantal personen in de iPGA-R (48).

Buiten reikwijdte, casuïstiek

Centrum

Buiten reikwijdte, casuïstiek

Noord

Buiten reikwijdte, casuïstiek

Oost

Buiten reikwijdte, casuïstiek

West

Buiten reikwijdte, casuïstiek

Buiten reikwijdte, casuïstiek

Nieuw-West

Buiten reikwijdte, casuïstiek

Zuid

Buiten reikwijdte, casuïstiek

Zuidoost

Buiten reikwijdte, casuïstiek

VERTROUWELIJK

4. Vatbaarheid per stadsdeel

Naast door concrete gebeurtenissen in iemands leven en het aanbod waarmee iemand in aanraking komt, worden processen van radicalisering beïnvloed door de onderliggende vatbaarheid of voedingsbodem.⁴⁵ Deze voedingsbodem bestaat uit verschillende persoonlijke en contextuele factoren, met een langduriger karakter en maakt dat mensen in meer of mindere mate gevoelig zijn voor radicale ideeën (zie ook het model van Mellis in hoofdstuk 1).

Dit hoofdstuk beschrijft de vatbaarheid per stadsdeel op basis van de volgende factoren:

- Gevoelens van achterstelling⁴⁶
- Vertrouwen in instituties⁴⁷
- Verbondenheid met de samenleving⁴⁸
- Diversiteit netwerk⁴⁹
- Spanningen en polarisatie⁵⁰

Daarnaast wordt de context van het stadsdeel geschetst op basis van enkele kerncijfers die inzicht geven in bredere kwetsbaarheid: inkomen, werkloosheid, opleiding, criminaliteit en zorggebruik. Ook wordt een context van de bevolking geschetst op basis van migratieachtergrond, religieuze en politieke opvattingen. Deze contextcijfers geven inzicht in de leefomgeving van bewoners van het stadsdeel.

Zoals in hoofdstuk 1 toegelicht, leidt vatbaarheid echter nog niet tot radicalisering. Zelfs als bovengenoemde factoren allemaal in hoge mate aanwezig zijn in een stadsdeel, betekent dit niet dat personen uit dit stadsdeel ook zullen radicaliseren. Radicalisering is een complex en individueel proces waarin diverse factoren op elkaar inspelen en naast vatbaarheid factoren als aanbod en triggerfactoren van groot belang zijn. Dit hoofdstuk geeft dan ook geen inzicht in de kans dat individuen uit het stadsdeel zich extremistisch gedachtegoed eigen zullen maken. Het geeft slechts een indruk van de gevoeligheid en problemen die op stadsdeelniveau spelen, informatie die voor een preventieve aanpak interessant is. De aanpak van deze problemen zijn verder niet per se een taak van het programmateam Radicalisering & Extremisme, maar zal in veel gevallen reeds onder de aandacht zijn van het sociaal domein. De analyse hiervan vanuit een radicaliseringsbril kan echter helpen om eventuele blinde vlekken of aandachtspunten vanuit dit onderwerp in kaart te brengen.

Dit hoofdstuk is gebaseerd op OIS-data, aangevuld met 'zachte' informatie vanuit professionals uit de stadsdelen. Ook is gebruikgemaakt van achtergrondinformatie op grond van overige gesprekken met professionals uit het veiligheidsdomein. Het is van belang er rekening mee te houden dat deze zachte informatie voortkomt uit persoonlijke inzichten en ervaringen van professionals, die niet per se representatief zijn voor het hele stadsdeel. Bij het interpreteren van de getoonde cijfers is tot slot belangrijk in gedachten te houden dat onbekend is in hoeverre ogenschijnlijk verschillen tussen stadsdelen significant zijn.

⁴⁵ Zie ook de Uitgangspuntennotitie preventie radicalisering.

⁴⁶ Van den Bos, Loseman & Doosje, 2009; Doosje, Loseman & van den Bos, 2013; Vergani, Iqbal, Ilbahar & Barton, 2018.

⁴⁷ Mann, Doosje, Konijn, Nickolson, Moore & Ruigrok, 2015; Feddes e.a. 2015.

⁴⁸ Buijs e.a., 2006; Feddes e.a., 2015; Campelo e.a., 2018.

⁴⁹ Mann e.a., 2015.

⁵⁰ Broekhuizen e.a., 2016.

Centrum

Samenvatting

Wat betreft vatbaarheid is in Centrum een vrij positief beeld te zien ten opzichte van andere stadsdelen: er zijn weinig gevoelens van achterstelling en een hoog tot gemiddeld vertrouwen in instituties, media en buurtgenoten. Wat betreft de verbondenheid met de samenleving, sociale cohesie, gevoelens van eenzaamheid of isolement en de diversiteit van het netwerk geeft Centrum een vergelijkbaar beeld met Amsterdam als geheel. Tegelijkertijd benadrukken professionals dat bij jongeren op de Oostelijke Eilanden een ander beeld te zien is dan in de rest van het stadsdeel en hier wel degelijk sprake is van vatbaarheid, zoals weinig vertrouwen in de overheid.

Toelichting factoren

5.1,2,d

5.1,2,d Momenteel zijn er geen zorgelijke signalen, al kan het volgens de professionals ook zijn dat dit niet zichtbaar is. Een stadsdeelfunctionaris benoemt dat Centrum wel veel locaties met een symbolische betekenis kent die een mogelijk doelwit kunnen zijn voor aanslagen. Ook is het stadsdeel een aantrekkelijke demonstratielocatie, recent bijvoorbeeld voor demonstraties vanuit milieu-activisme of antiracisme-demonstraties.

Gevoelens van achterstelling

In stadsdeel Centrum voelde 11% van de bewoners zich in de afgelopen 12 maanden gediscrimineerd (in heel Amsterdam is dit 12%). Van de relevante discriminatiegronden ligt het aandeel dat zich op basis hiervan gediscrimineerd voelde iets lager dan het aandeel in Amsterdam (zie tabel 4.1).

Tabel 4.1 Aandeel dat zich in de afgelopen 12 maanden gediscrimineerd voelde op basis van..⁵¹

	ras of huidskleur	nationaliteit	godsdienst of levensovertuiging	politieke overtuiging
Centrum	3%	2%	1%	0%
Amsterdam	4%	3%	2%	0%

Professionals geven aan dat onder jongeren op de Oostelijke Eilanden gevoelens van achterstelling spelen, echter niet in extreme mate. Deze jongeren zijn vooral in beeld vanwege criminaliteitsproblematiek en geweldsincidenten, niet in het kader van radicalisering. Recente ontwikkeling is dat in Centrum-West ook een jeugdgroep aan het ontstaan is, deze jongeren zijn eveneens in beeld vanwege criminaliteit. Er zijn geen signalen van radicalisering, maar professionals zien in algemene zin wel voedingsbodem bij deze jongeren.

Vertrouwen in instituties

Het vertrouwen van bewoners in stadsdeel Centrum in Nederlandse instituties is over het algemeen relatief hoog, zie tabel 4.2. Rond een vijfde heeft (zeer) weinig vertrouwen in regering en Tweede Kamer, ongeveer een op de tien in de rechtspraak en Amsterdamse politie. Deze aandelen liggen lager dan of gelijk aan het gemiddelde in Amsterdam. In Centrum-West hebben iets meer bewoners weinig vertrouwen in de regering (28%) dan in Centrum-Oost (16%).

⁵¹ Veiligheidsmonitor 2019.

Tabel 4.2 Aandeel met (zeer) weinig vertrouwen in Nederlandse instituties⁵²

	de regering	de Tweede Kamer	de rechtspraak	de Amsterdamse politie
Centrum	22%	15%	8%	13%
Amsterdam	27%	25%	14%	13%

Als het gaat om vertrouwen in media, is het vertrouwen in stadsdeel Centrum eveneens ongeveer gemiddeld of hoger dan in Amsterdam (zie tabel 4.3). Bijna drie op de tien heeft weinig vertrouwen in televisie en in opiniërende nieuwssites (zoals de Correspondent, GeenStijl, etc.) en minder dan een vijfde heeft weinig vertrouwen in kranten. In Centrum-Oost is het aandeel met weinig vertrouwen in kranten relatief laag (9%).

Tabel 4.3 Aandeel met weinig vertrouwen in...⁵³

	kranten	televisie	opiniërende nieuwssites
Centrum	15%	28%	28%
Amsterdam	20%	29%	29%

De cijfers over het gehele stadsdeel laten dus een positief beeld zien. ^{5.1.2.e} geeft echter aan dat op de Oostelijke Eilanden sprake is van een zwijgcultuur, een lage meldingsbereidheid en weinig vertrouwen in instanties. Tegelijkertijd zien professionals dat jongeren wel het gesprek aangaan met de politie: hoewel er soms weerstand is tegen de politie staan jongeren wel open voor contact en is de relatie tussen politie/hulpverlening en jongeren de afgelopen tijd verbeterd.

Verbondenheid samenleving

De cijfers laten een gemiddeld beeld zien van de verbondenheid van bewoners in stadsdeel Centrum met de samenleving. Relatief weinig mensen voelen zich **niet** verbonden met het stadsdeel, evenals met hun land van herkomst. Het aandeel dat zich niet verbonden voelt met de buurt, met Amsterdam en met Nederland ligt ongeveer op het gemiddelde van Amsterdam. De verbondenheid met de buurt lijkt per gebied iets te verschillen: in Centrum-West voelt 22% zich niet verbonden met de buurt, in Centrum-Oost 11%. Verder voelt ongeveer een op de tien Centrum-bewoners zich **niet** verbonden met Nederland.

Tabel 4.4 Aandeel dat zich **niet** verbonden voelt met...⁵⁴

	de buurt	het stadsdeel	Amsterdam	Nederland	het land van herkomst
Centrum	17%	21%	8%	11%	8%
Amsterdam	19%	25%	8%	10%	12%

Ook het aandeel mensen dat zich geïsoleerd of eenzaam voelt is in stadsdeel Centrum ongeveer gemiddeld (zie tabel 4.5). Wel is er een relatief hoog aandeel 15-16 jarigen dat zich eenzaam voelt (10% in vergelijking tot 8% in heel Amsterdam).⁵⁵ In Centrum-Oost is dit 13%, het op één na hoogste van de 22 gebieden in Amsterdam.

Tabel 4.5 Aandeel (helemaal) mee eens op drie stellingen over eenzaamheid en isolement⁵⁶

⁵² Burgermonitor 2019.

⁵³ Burgermonitor 2019.

⁵⁴ Burgermonitor 2019.

⁵⁵ GGD Gezondheid in Beeld 2018.

⁵⁶ Burgermonitor 2019.

	Er zijn slechts weinig mensen met wie ik echt kan praten	Vaak voel ik me in de steek gelaten	Er is niemand die speciaal belangstelling voor mij heeft
Centrum	17%	9%	5%
Amsterdam	20%	8%	7%

Een stadsdeelfunctionaris ziet geen jongeren die zich geheel lijken af te keren van de samenleving, in de zin dat ze helemaal niet meer openstaan voor contact of wrok koesteren richting Nederland. Een deel van de jongeren valt niet volledig buiten de samenleving, maar staat daar tegelijkertijd ook niet geheel mee in verbinding.

Diversiteit netwerk

De diversiteit van het netwerk lijkt in stadsdeel Centrum weinig af te wijken van het gemiddelde in Amsterdam (zie tabel 4.6). Ongeveer een kwart kent geen of weinig mensen uit een andere sociale klasse of met andere politieke opvattingen, iets minder dan de helft kent geen of weinig mensen met andere religieuze opvattingen.

Tabel 4.6 Aandeel dat geen of weinig vrienden/kennissen heeft uit andere groepen⁵⁷

	sociale klasse	politieke opvattingen	religieuze opvattingen	etnische of culturele achtergrond
Centrum	26%	25%	45%	30%
Amsterdam	30%	25%	41%	28%

De gesproken professionals geven aan geen zicht te hebben op de mate waarin mensen openstaan voor andere meningen, er zijn geen signalen bekend dat dit niet het geval is.

Spanningen en polarisatie

Stadsdeel Centrum heeft met 47 een vrij gemiddelde sociale cohesie score.⁵⁸ Vier op de tien geeft aan **niet** veel contact te hebben met andere buurtbewoners, dit aandeel lijkt iets hoger dan in Amsterdam. Ongeveer een vijfde durft de huissleutel niet aan burens toe te vertrouwen, over de bevolkingssamenstelling en omgang tussen verschillende bevolkingsgroepen in de buurt is een klein aandeel negatief. Deze aandelen lijken iets lager dan gemiddeld in Amsterdam.

Tabel 4.7 Aandeel (helemaal) mee oneens op vijf stellingen over de buurt⁵⁹

	Centrum	Amsterdam
Ik heb veel contact met andere buurtbewoners	42%	39%
Als ik op vakantie ga dan durf ik mijn huissleutel aan de burens toe te vertrouwen	18%	22%
Ik heb evenveel vertrouwen in buurtgenoten die mijn cultuur delen als in buurtgenoten die uit een andere cultuur afkomstig zijn	8%	12%
In deze buurt gaan mensen uit verschillende bevolkingsgroepen op een prettige manier met elkaar om	5%	8%
Ik ben tevreden over de bevolkingssamenstelling in de buurt	14%	17%

⁵⁷ Burgermonitor 2019.

⁵⁸ Veiligheidsmonitor 2019. Score tussen 0 en 100 waarbij een hoger cijfer een hogere sociale cohesie weergeeft, gemiddelde score van alle stadsdelen is 44. Samengesteld uit vier vragen: 'De mensen in de buurt kennen elkaar nauwelijks' (omgekeerd), 'De mensen in de buurt gaan op een prettige manier met elkaar om', 'Ik woon in een gezellige buurt waar mensen elkaar helpen en dingen samen doen' en 'Ik voel me thuis bij de mensen die in de buurt wonen'.

⁵⁹ Veiligheidsmonitor 2019.

Een professional geeft aan dat over de komst van een AZC of opvanglocatie bijna altijd ophef is, maar in de meeste gevallen het verzet wegebt als de locatie er eenmaal is en dat sommige mensen het uiteindelijk jammer vinden als een AZC weggaat. Daarnaast geven professionals aan dat er in stadsdeel Centrum geen sprake is van polarisatie of spanningen tussen bevolkingsgroepen. Tegelijkertijd benoemen professionals verharding in verschillende maatschappelijke discussies, zoals bij de Israël-Palestina demonstraties op de Dam of rond antikolonialisme en antiracisme. Als voorbeeld noemen professionals de gaper van drogisterij het Heertje die in juli is verwijderd na ophef op Twitter, of de wijziging van de naam van het VOC-café vorig jaar.

Context

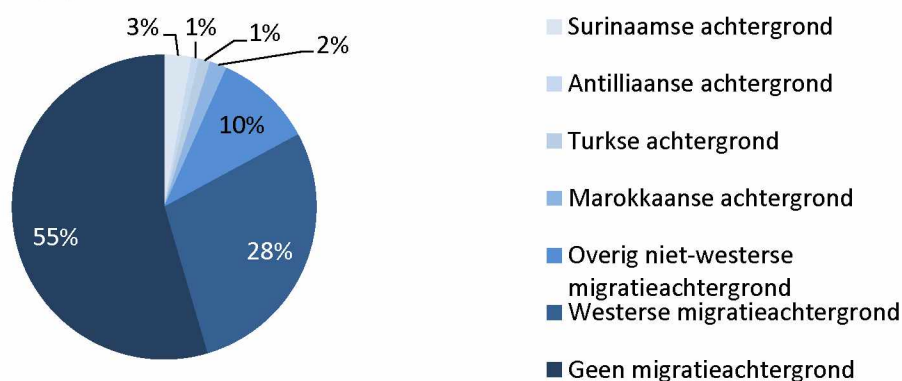
Het gemiddeld besteedbaar inkomen in stadsdeel Centrum (€44.300 per huishouden) ligt hoger dan gemiddeld in Amsterdam (€39.000).⁶⁰ De geregisteerde werkloosheid ligt juist lager: 7% in stadsdeel Centrum vergeleken met 10% in Amsterdam.⁶¹ Ook het aandeel laag opgeleide schoolverlaters (jongeren van 18-22 jaar die zonder startkwalificatie het onderwijs hebben verlaten) is met 6% relatief laag (9% in Amsterdam).⁶²

Het aandeel jeugdige verdachten in Centrum is 1,6% (in heel Amsterdam is dit 2,6%). Het aandeel volwassen verdachten 0,8% (0,9% in heel Amsterdam). Zoals in tabel 4.8 te zien is, maakt in stadsdeel Centrum ongeveer een gemiddeld aandeel jongeren gebruik van enkelvoudige specialistische jeugdhulp. Iets minder dan gemiddeld wordt er gebruikgemaakt van meervoudige hulp en van jeugdbescherming of jeugdreclassering.

Tabel 4.8 Aandeel jongeren t/m 17 jaar dat gebruikmaakt van enkelvoudige of meervoudige jeugdhulp en van jeugdbescherming/jeugdreclassering (in %)

	Enkelvoudige specialistische jeugdhulp	Meervoudige specialistische jeugdhulp	Jeugdbescherming/jeugdreclassering
Centrum	3,1	2,0	1,1
Amsterdam	2,8	2,7	1,7

In stadsdeel Centrum wonen relatief veel mensen zonder migratieachtergrond (55%, in Amsterdam 45%) en met een westerse migratieachtergrond (28%, in Amsterdam 19%) en juist weinig mensen met een niet-westerse migratieachtergrond in vergelijking met Amsterdam.

⁶⁰ BBGA 2017.

⁶¹ BBGA 2019.

⁶² BBGA 2019.

Ongeveer een op de tien (12%) bewoners van stadsdeel Centrum voelt zich verwant met een godsdienst, religieuze of levensbeschouwelijke stroming, het laagste aandeel van alle stadsdelen (gemiddeld is dit in Amsterdam 33%). Een relatief groot aandeel mensen in stadsdeel Centrum plaatst zichzelf uiterst links in het politieke spectrum: 10% (in Amsterdam is dit 8%). Het aandeel dat zichzelf uiterst rechts plaatst is met 2% juist iets lager dan in Amsterdam (3%).

Noord

Samenvatting

Vergeleken met andere stadsdelen is in Noord een laag vertrouwen in instituties en media en spelen gevoelens van achterstelling onder een groot aandeel bewoners. Wat andere factoren betreft is in Noord een redelijk vergelijkbaar beeld te zien als in Amsterdam als geheel. Dit geldt voor de verbondenheid met de samenleving, gevoelens van eenzaamheid of isolement, de diversiteit van het netwerk en sociale cohesie. Wel zijn hierin soms verschillen tussen gebieden. Polarisation en spanningen tussen groepen in Noord lijken tot slot een aandachtspunt te zijn, met name rond gentrificatie en diversiteit.

Beschrijving factoren

In algemene zin ervaart een stadsdeelfunctionaris dat het thema radicalisering door corona bij veel mensen naar de achtergrond is verdwenen. De jongerenwerker benadrukt dat het ook in rustige tijden belangrijk is aandacht te houden voor het onderwerp: radicale groepen zijn ondergronds actief en jongeren kunnen heel snel radicaliseren, het is goed daarop voorbereid te zijn.

Gevoelens van achterstelling

In stadsdeel Noord voelde 13% van de bewoners zich in de afgelopen 12 maanden gediscrimineerd (in heel Amsterdam is dit 12%). Het aandeel dat zich op de vier relevante discriminatiegronden gediscrimineerd voelde ligt iets boven het gemiddelde in Amsterdam (zie tabel 4.9). In Oud-Noord en Noord-Oost voelde 5-6% zich gediscrimineerd op basis van nationaliteit.

Tabel 4.9 Aandeel dat zich in de afgelopen 12 maanden gediscrimineerd voelde op basis van..⁶³

	ras of huidskleur	nationaliteit	godsdienst/levensovertuiging	politieke overtuiging
Noord	5%	4%	3%	1%
Amsterdam	4%	3%	2%	0%

Een stadsdeelfunctionaris denkt dat er een groep jongeren in Noord is die zich geen onderdeel voelen van de maatschappij, het gevoel hebben er niet bij te horen en die discriminatie ervaren. Volgens deze professional uit dit zich bij deze jongeren in crimineel gedrag maar ook in afzetten tegen de politie en andere vormen van autoriteit, hierin is er enig afkeren van de samenleving.

Vertrouwen in instituties

Het vertrouwen van bewoners in stadsdeel Noord in Nederlandse instituties ligt over het algemeen relatief laag, zie tabel 4.10. Een derde heeft (zeer) weinig vertrouwen in regering en Tweede Kamer en ongeveer twee op de tien in de rechtspraak, deze aandelen zijn hoger dan gemiddeld in Amsterdam. Vooral in Oud-Noord is er veel wantrouwen in regering en Tweede Kamer: ongeveer vier op de tien bewoners in dit gebied heeft weinig vertrouwen in deze instituties. Opvallend genoeg is het vertrouwen in de rechtspraak, evenals het vertrouwen in de politie, in dit gebied juist

⁶³ Veiligheidsmonitor 2019.

relatief hoog (respectievelijk 9% en 5% heeft hierin weinig vertrouwen). In Noord-West is het wantrouwen in de rechtspraak juist groot: bijna een kwart heeft hierin (zeer) weinig vertrouwen. Het wantrouwen in de Amsterdamse politie onder bewoners in Noord is gelijk aan het gemiddelde, alleen in Noord-Oost heeft ruim een vijfde (21%) weinig vertrouwen in de politie.

Tabel 4.10 Aandeel met (zeer) weinig vertrouwen in Nederlandse instituties⁶⁴

	de regering	de Tweede Kamer	de rechtspraak	de Amsterdamse politie
Noord	34%	34%	18%	13%
Amsterdam	27%	25%	14%	13%

Professionals geven aan dat de meldingsbereidheid in Noord laag is, onder meer door een gebrek aan vertrouwen in de overheid. Dit zou bijvoorbeeld het geval zijn in de Waterlandpleinbuurt (Noord Oost) en in de Molenwijk (Noord West).

Als het gaat om vertrouwen in media laten de cijfers een iets lager dan gemiddeld vertrouwen zien onder bewoners van Noord (zie tabel 4.11). Ongeveer drie op de tien heeft weinig vertrouwen in televisie en in opiniërende nieuwssites (zoals de Correspondent, GeenStijl, etc.), ruim een vijfde heeft weinig vertrouwen in kranten. In Noord-Oost heeft een iets groter aandeel weinig vertrouwen in televisie (37%).

Tabel 4.11 Aandeel met weinig vertrouwen in...⁶⁵

	kranten	televisie	opiniërende nieuwssites
Noord	22%	31%	32%
Amsterdam	20%	29%	29%

Een stadsdeelfunctionaris ziet dat jongerenwerk, SAOA en SCW met de meeste jongeren goed contact hebben. ^{5.1.2.e} vertelt dat het divers is hoe de relatie van jongeren met instanties is, zo verschilt de mate van anti-politie sentimenten per gebied. Wel is de relatie tussen politie of handhaving en jongeren verslechterd door de corona-maatregelen.

Verbondenheid samenleving

De cijfers laten een vrij gemiddeld beeld zien van de verbondenheid van bewoners in stadsdeel Noord met de samenleving. Ruim een vijfde voelt zich **niet** verbonden met de buurt en het stadsdeel, ongeveer een op de tien voelt zich niet verbonden met Amsterdam, met Nederland en met het land van herkomst. Deze aandelen liggen ongeveer op het gemiddelde van Amsterdam, alleen het aandeel dat zich niet met Amsterdam verbonden voelt lijkt in Noord iets hoger. De verschillen tussen gebieden zijn klein, maar in Oud-Noord voelt een relatief klein aandeel (13%) zich niet verbonden met het stadsdeel.

Tabel 4.12 Aandeel dat zich **niet** verbonden voelt met...⁶⁶

	de buurt	het stadsdeel	Amsterdam	Nederland	het land van herkomst
Noord	19%	23%	11%	9%	11%
Amsterdam	19%	25%	8%	10%	12%

⁶⁴ Burgermonitor 2019.

⁶⁵ Burgermonitor 2019.

⁶⁶ Burgermonitor 2019.

Ook het aandeel mensen dat zich geïsoleerd of eenzaam voelt is in stadsdeel Noord ongeveer gemiddeld of iets lager (zie tabel 4.13). Dit geldt ook voor het aandeel 13-16 jarigen dat zich eenzaam voelt (7% in vergelijking met 8% in heel Amsterdam).⁶⁷

Tabel 4.13 Aandeel (helemaal) mee eens op drie stellingen over eenzaamheid en isolement⁶⁸

	Er zijn slechts weinig mensen met wie ik echt kan praten	Vaak voel ik me in de steek gelaten	Er is niemand die speciaal belangstelling voor mij heeft
Noord	21%	3%	6%
Amsterdam	20%	8%	7%

Een stadsdeelfunctionaris vertelt dat er in Noord een aantal jongeren ook voor het jongerenwerk niet meer te bereiken zijn.^{5.1.2.e} ziet in algemene zin een zorgelijke ontwikkeling erin dat problemen bij jongeren op steeds jongere leeftijd beginnen, ze zijn bijvoorbeeld al heel jong in bezit van een wapen.

Diversiteit netwerk

De diversiteit van het netwerk van bewoners van stadsdeel Noord is vergelijkbaar met het gemiddelde in Amsterdam (zie tabel 4.14). Rond een derde van de bewoners kent geen of weinig mensen uit een andere sociale klasse, met andere religieuze opvattingen of met een andere etnische of culturele achtergrond. Een kwart kent geen of weinig mensen met andere politieke opvattingen. Met uitzondering van sociale klasse, liggen deze aandelen in Oud-Noord relatief hoog: in dit gebied kent een derde geen of weinig mensen met andere politieke opvattingen of met een andere etnische of culturele achtergrond, en meer dan de helft kent geen of weinig mensen met andere religieuze opvattingen. In Noord-Oost liggen deze aandelen juist relatief laag.

Tabel 4.14 Aandeel dat geen of weinig vrienden/kennissen heeft uit andere groepen⁶⁹

	sociale klasse	politieke opvattingen	religieuze opvattingen	etnische of culturele achtergrond
Noord	32%	25%	37%	28%
Amsterdam	30%	25%	41%	28%

Een professional geeft aan dat jongeren wel in een bubbel leven (al geldt dit niet specifiek voor jongeren in Noord maar voor jongeren in het algemeen) maar krijgen zij normaal gesproken tegengeluid van jongerenwerkers, straatcoaches of Streetcornerwork. Nu er minder contact is met professionals door de coronamaatregelen is dit tegengeluid er wellicht minder.

Spanningen en polarisatie

Stadsdeel Noord heeft met 46 een gemiddelde sociale cohesie score, in Noord-Oost ligt deze lager (40).⁷⁰ Bijna een derde geeft aan **niet** veel contact te hebben met andere buurtbewoners, minder dan in Amsterdam, al is dit in Noord-Oost vier op de tien bewoners. Tegelijkertijd geeft bijna een

⁶⁷ GGD Gezondheid in Beeld 2018.

⁶⁸ Burgermonitor 2019.

⁶⁹ Burgermonitor 2019.

⁷⁰ Veiligheidsmonitor 2019. Score tussen 0 en 100 waarbij een hoger cijfer een hogere sociale cohesie weergeeft, gemiddelde score van alle stadsdelen is 44. Samengesteld uit vier vragen: 'De mensen in de buurt kennen elkaar nauwelijks' (omgekeerd), 'De mensen in de buurt gaan op een prettige manier met elkaar om', 'Ik woon in een gezellige buurt waar mensen elkaar helpen en dingen samen doen' en 'Ik voel me thuis bij de mensen die in de buurt wonen'.

kwart aan ontevreden te zijn over de bevolkingssamenstelling in de buurt, meer dan gemiddeld (zie tabel 4.15).

Tabel 4.15 Aandeel (helemaal) mee oneens op vijf stellingen over de buurt⁷¹

	Noord	Amsterdam
Ik heb veel contact met andere buurtbewoners	32%	39%
Als ik op vakantie ga dan durf ik mijn huissleutel aan de burens toe te vertrouwen	20%	22%
Ik heb evenveel vertrouwen in buurtgenoten die mijn cultuur delen als in buurtgenoten die uit een andere cultuur afkomstig zijn	13%	12%
In deze buurt gaan mensen uit verschillende bevolkingsgroepen op een prettige manier met elkaar om	8%	8%
Ik ben tevreden over de bevolkingssamenstelling in de buurt	23%	17%

Een stadsdeelfunctionaris ziet oplopende polarisatie tussen verschillende bevolkingsgroepen, zoals met of zonder migratieachtergrond en tussen nieuwe en oude bewoners. Dit speelt in meerdere plekken in Noord en leidt soms zelfs tot confrontaties in de openbare ruimte. Volgens de professional heeft dit te maken met veranderingen in de bevolkingssamenstelling en verschillen in mening over waar het naartoe moet in de buurt. Onvrede van oude bewoners kan zich richten op nieuwkomers met een migratieachtergrond of op toenemende gentrificatie. Zo is er de groep 'Verdedig Noord' die zich uit tegen gentrificatie. Ook speelt in Noord polarisatie m.b.t. de versterkte gebedsoproep door moskeeën en rond Zwarte Piet (zie hoofdstuk 2).

Ook volgens andere professionals lijkt de belangrijkste bron van spanningen te maken te hebben met het proces van gentrificatie. De discussie hierover vindt vooral online plaats, waarbij soms heftige uitingen worden gedaan. In het verleden zijn enkele incidenten (o.a. graffiti-leuzen) geweest, maar de afgelopen periode zijn er geen opvallende signalen.

In bepaalde delen van Noord is sprake van negatieve sentimenten over mensen met een migratieachtergrond, zo geven meerdere professionals aan. De uitingsvormen verschillen per wijk, ook liggen deze sentimenten in de ene wijk meer aan de oppervlakte dan in de andere wijk en verschilt dit uiteraard per persoon. Volgens ^{5.1.2,e} speelt in enkele buurten in Noord intolerantie ten opzichte van andere culturen. ^{5.1.2,e}

^{5.1.2,e}

Tot slot komt vanuit het gebiedsteam het signaal dat in buurt de Kleine Wereld onderlinge spanningen toenemen door de coronamaatregelen. Nu mensen elkaar niet meer face to face ontmoeten, trekken zij zich terug in hun eigen wereldje. De sociale cohesie neemt af en negatieve beeldvorming over andere groepen neemt toe, wat kan leiden tot polarisatie. In De Kleine Wereld is dit te merken aan meer negatieve bejegening tussen vrouwen van verschillende etnische groepen. Een stadsdeelfunctionaris vermoedt dat deze afname in sociale cohesie en toename van spanningen als gevolg van corona ook geldt voor andere buurten in Noord.

Context

Het gemiddeld besteedbaar inkomen in stadsdeel Noord (€34.500 per huishouden) ligt lager dan gemiddeld in Amsterdam (€39.000).⁷² De geregistreerde werkloosheid ligt juist hoger: 12% in

⁷¹ Veiligheidsmonitor 2019.

⁷² BBGA 2017.

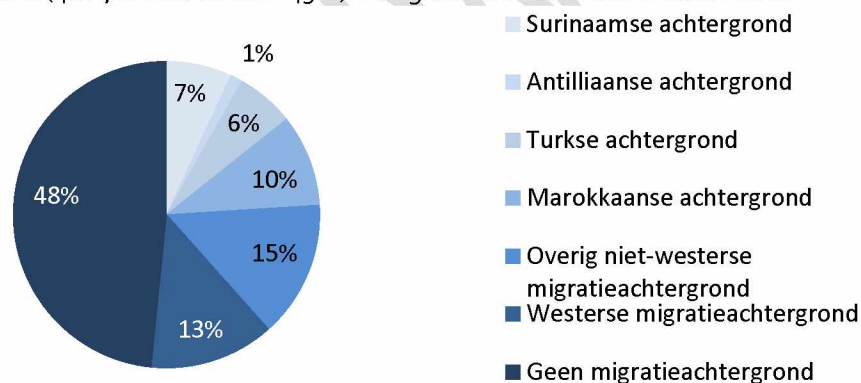
stadsdeel Noord vergeleken met 10% in Amsterdam.⁷³ Het aandeel laag opgeleide schoolverlaters (jongeren van 18-22 jaar die zonder startkwalificatie het onderwijs hebben verlaten) is met 12% in Noord eveneens hoger dan in Amsterdam (9%) en het hoogste van de stadsdelen.⁷⁴

Het aandeel jeugdige verdachten in Noord is 2,9% (in heel Amsterdam is dit 2,6%). Het aandeel volwassen verdachten 1,1% (0,9% in heel Amsterdam). Zoals in tabel 4.16 te zien is, maakt in stadsdeel Noord een hoger dan gemiddeld aandeel jongeren gebruik van enkelvoudige of meervoudige specialistische jeugdhulp en van jeugdbescherming of jeugdreclassering.

Tabel 4.16 Aandeel jongeren t/m 17 jaar dat gebruikmaakt van enkelvoudige of meervoudige jeugdhulp en van jeugdbescherming/jeugdreclassering (in %)

	Enkelvoudige specialistische jeugdhulp	Meervoudige specialistische jeugdhulp	Jeugdbescherming/jeugdreclassering
Noord	3,4	3,3	2,1
Amsterdam	2,8	2,7	1,7

De bevolkingssamenstelling naar migratieachtergrond is in stadsdeel Noord redelijk vergelijkbaar met die in Amsterdam. In Noord wonen iets minder mensen met een westerse migratieachtergrond (13%, in Amsterdam 19%) en juist iets meer mensen zonder migratieachtergrond (48%, in Amsterdam 45%). Het gaat echter om kleine verschillen.

Ruim een derde van de bewoners in stadsdeel Noord (36%) voelt zich verwant met een godsdienst, religieuze of levensbeschouwelijke stroming (gemiddeld 33% in Amsterdam). Een ongeveer gemiddeld aandeel plaatst zichzelf uiterst links (9% tegenover 8% in Amsterdam) of uiterst rechts in het politieke spectrum (2% in vergelijking met 3% in Amsterdam). In Oud-Noord is het aandeel mensen dat zichzelf uiterst links plaatst relatief hoog (13%). In Noord-Oost is juist het aandeel uiterst rechts relatief hoog: met 7% het op één na hoogste aandeel van de 22 gebieden. In Noord-West zijn tot slot beide aandelen relatief laag.

Professionals geven aan dat Noord relatief veel kwetsbare bewoners kent: er is veel armoede, laaggeletterdheid en verslavings- en psychosociale problematiek. Een aantal buurten in Noord worden als kwetsbaar gezien omdat er veel verschillende problematiek samenkomt, zoals armoede, criminaliteit en psychische problematiek. Dit geldt bijvoorbeeld voor de Banne, IJplein/Vogelbuurt, Molenwijk, Volewijk, de Waterlandpleinbuurt en de Kleine Wereld.^{5.1.2,e} uit de zorg dat er regelmatig sprake lijkt van jonge kinderen die geronseld worden voor het uitvoeren van klusjes voor criminelen.

⁷³ BBGA 2019.

⁷⁴ BBGA 2019.

Een professional ziet dat bij een substantiële groep in Noord triggerfactoren voor radicalisering aanwezig zijn, zoals problemen thuis, verlies van werk of geen werk kunnen vinden, schooluitval of huiselijk geweld. Een andere professional merkt op dat in Noord veel lager opgeleide jongeren en ouders zijn. Zij kunnen mogelijk minder goed onderscheid maken in de betrouwbaarheid van informatie, wat mensen in Noord vatbaarder zou kunnen maken voor complottheorieën.

Oost

Samenvatting

In Oost is in vergelijking met andere stadsdelen een redelijk positief beeld te zien wat betreft vatbaarheid. Er is veel vertrouwen in instituties en media en de sociale cohesie is hoog. Ook wat betreft de verbondenheid met de samenleving, gevoelens van achterstelling en gevoelens van eenzaamheid laten de cijfers een gemiddeld of positief beeld zien van Oost in vergelijking tot Amsterdam. Kanttekening hierbij is dat gebieden hierin soms onderling verschillen. Daarnaast zijn in stadsdeel Oost relatief veel mensen met een eenzijdig netwerk en komen enige signalen van spanningen of polarisatie naar voren.

Beschrijving factoren

Gevoelens van achterstelling

In stadsdeel Oost voelde 11% van de bewoners zich in de afgelopen 12 maanden gediscrimineerd (in heel Amsterdam is dit 12%). Van de relevante discriminatiegronden komt 'ras of huidskleur' het meest voor, het aandeel dat zich op basis van deze gronden gediscrimineerd voelde ligt rond het gemiddelde in Amsterdam (zie tabel 4.17). Wel valt op dat op IJburg/Zeeburgereiland 8% van de bewoners zich gediscrimineerd voelde op basis van ras of huidskleur, het op één na hoogste aandeel van de 22 gebieden in Amsterdam.

Tabel 4.17 Aandeel dat zich in de afgelopen 12 maanden gediscrimineerd voelde op basis van..⁷⁵

	ras of huidskleur	nationaliteit	godsdienst/levensovertuiging	politieke overtuiging
Oost	5%	3%	1%	0%
Amsterdam	4%	3%	2%	0%

Volgens de gesproken professional spelen gevoelens van achterstelling onder bewoners van stadsdeel Oost. Mensen ervaren kansenongelijkheid, discriminatie en uitsluiting. Op dit moment zijn er geen signalen dat deze sentimenten zich een bepaalde kant op ontwikkelen, dit lijkt stabiel te blijven. Wel is volgens de professional weerslag te merken van de zaak rond de ^{5.1.2.e} en van actualiteiten zoals de POCOB (zie hoofdstuk 2). Groepen zijn verder van de overheid komen te staan, er is meer wantrouwen richting overheid ontstaan, wat het moeilijker maakt als stadsdeelprofessional om de verbinding te maken.

Vertrouwen in instituties

Het vertrouwen van bewoners in stadsdeel Oost in Nederlandse instituties is over het algemeen relatief hoog, zie tabel 4.18. Bijna een kwart heeft (zeer) weinig vertrouwen in regering en Tweede

⁷⁵ Veiligheidsmonitor 2019.

⁷⁶ Met name in juni en juli was er berichtgeving in de media over de zaak en vrijspraak van ^{5.1.2.e} en de zogenoemde ^{5.1.2.e}

Kamer, ongeveer een op de tien in de rechtspraak en Amsterdamse politie. Deze aandelen lijken lager dan gemiddeld in Amsterdam. Wel is te zien dat in Watergraafsmeer bijna een derde weinig vertrouwen in regering en Tweede Kamer heeft, in de Indische Buurt/Oostelijk Havengebied zijn deze aandelen met 17% juist relatief laag.

Tabel 4.18 Aandeel met (zeer) weinig vertrouwen in Nederlandse instituties⁷⁷

	de regering	de Tweede Kamer	de rechtspraak	de Amsterdamse politie
Oost	24%	23%	13%	12%
Amsterdam	27%	25%	14%	13%

Ook als het gaat om vertrouwen in media laten de cijfers een relatief hoog vertrouwen zien onder bewoners van Oost (zie tabel 4.19). Ongeveer een kwart heeft weinig vertrouwen in televisie en in opiniërende nieuwssites (zoals de Correspondent, GeenStijl, etc.), minder dan een vijfde heeft weinig vertrouwen in kranten.

Tabel 4.19 Aandeel met weinig vertrouwen in...⁷⁸

	kranten	televisie	opiniërende nieuwssites
Oost	16%	24%	26%
Amsterdam	20%	29%	29%

Verbondenheid samenleving

De cijfers laten een positief beeld zien van de verbondenheid van bewoners in stadsdeel Oost met de samenleving. Relatief weinig mensen voelen zich **niet** verbonden met de buurt en het stadsdeel. Het aandeel dat zich niet verbonden voelt met Amsterdam, met Nederland en met het land van herkomst ligt ongeveer op het gemiddelde van Amsterdam. Ongeveer een op de tien voelt zich **niet** verbonden met Nederland. In Oud-Oost voelt 17% zich niet verbonden met het land van herkomst. Verder lijken in IJburg/Zeeburgereiland iets meer mensen zich niet verbonden te voelen met de buurt (20%), het stadsdeel (29%) en Nederland (18%) dan in andere gebieden in Oost.

Tabel 4.20 Aandeel dat zich **niet** verbonden voelt met...⁷⁹

	de buurt	het stadsdeel	Amsterdam	Nederland	het land van herkomst
Oost	14%	22%	7%	11%	11%
Amsterdam	19%	25%	8%	10%	12%

De gesproken professional geeft aan dit beeld herkenbaar te vinden, mensen in Oost zijn op zichzelf. De professional ziet momenteel geen signalen dat bewoners van Oost zich ook afkeren van de samenleving.

Ook het aandeel mensen dat zich geïsoleerd of eenzaam voelt is in stadsdeel Oost ongeveer gemiddeld (zie tabel 4.21). Dit geldt ook voor het aandeel 13-16 jarigen dat zich eenzaam voelt (7-8% in vergelijking met 8% in heel Amsterdam), wel ligt in de Indische Buurt/Oostelijk Havengebied het aandeel 13-14 jarigen dat zich eenzaam voelt met 10% iets hoger.⁸⁰

⁷⁷ Burgermonitor 2019.

⁷⁸ Burgermonitor 2019.

⁷⁹ Burgermonitor 2019.

⁸⁰ GGD Gezondheid in Beeld 2018.

Tabel 4.21 Aandeel (helemaal) mee eens op drie stellingen over eenzaamheid en isolement⁸¹

	Er zijn slechts weinig mensen met wie ik echt kan praten	Vaak voel ik me in de steek gelaten	Er is niemand die speciaal belangstelling voor mij heeft
Oost	19%	9%	4%
Amsterdam	20%	8%	7%

Diversiteit netwerk

In stadsdeel Oost zijn relatief veel mensen met een eenzijdig netwerk. Bijna de helft kent geen of weinig mensen met andere religieuze opvattingen, ongeveer een derde kent geen of weinig mensen uit een andere sociale klasse of met een andere etnische of culturele achtergrond. Deze aandelen liggen iets hoger dan gemiddeld in Amsterdam (zie tabel 4.22). In Watergraafsmeer lijkt dit nog iets meer te zijn: zo geeft 45% aan geen of weinig vrienden of kennissen te hebben uit andere sociale klassen en 41% met een andere etnische of culturele achtergrond. In Oud-Oost zijn deze aandelen juist relatief laag.

Tabel 4.22 Aandeel dat geen of weinig vrienden/kennissen heeft uit andere groepen⁸²

	sociale klasse	politieke opvattingen	religieuze opvattingen	etnische of culturele achtergrond
Oost	35%	27%	46%	33%
Amsterdam	30%	25%	41%	28%

De gesproken professional merkt op dat er seculier-interreligieuze bijeenkomsten georganiseerd worden in het stadsdeel, met organisaties en bewoners, en dat deze naar tevredenheid verlopen.

Spanningen en polarisatie

Stadsdeel Oost heeft met 50 de hoogste sociale cohesie score van alle stadsdelen.⁸³ Ruim een derde geeft aan **niet** veel contact te hebben met andere buurtbewoners, een vijfde durft de huissleutel niet aan burens toe te vertrouwen. Deze aandelen liggen iets lager dan gemiddeld in Amsterdam (zie tabel 4.23). Over de bevolkingssamenstelling en omgang tussen verschillende bevolkingsgroepen in de buurt is een klein aandeel negatief, ongeveer evenveel als gemiddeld in Amsterdam. In IJburg/Zeeburgereiland geeft drie op de tien aan niet veel contact met andere buurtbewoners te hebben, verder zijn de verschillen tussen gebieden minimaal.

Tabel 4.23 Aandeel (helemaal) mee oneens op vijf stellingen over de buurt⁸⁴

	Oost	Amsterdam
Ik heb veel contact met andere buurtbewoners	37%	39%
Als ik op vakantie ga dan durf ik mijn huissleutel aan de burens toe te vertrouwen	19%	22%
Ik heb evenveel vertrouwen in buurtgenoten die mijn cultuur delen als in buurtgenoten die uit een andere cultuur afkomstig zijn	12%	12%

⁸¹ Burgermonitor 2019.

⁸² Burgermonitor 2019.

⁸³ Veiligheidsmonitor 2019. Score tussen 0 en 100 waarbij een hoger cijfer een hogere sociale cohesie weergeeft, gemiddelde score van alle stadsdelen is 44. Samengesteld uit vier vragen: 'De mensen in de buurt kennen elkaar nauwelijks' (omgekeerd), 'De mensen in de buurt gaan op een prettige manier met elkaar om', 'Ik woon in een gezellige buurt waar mensen elkaar helpen en dingen samen doen' en 'Ik voel me thuis bij de mensen die in de buurt wonen'.

⁸⁴ Veiligheidsmonitor 2019.

In deze buurt gaan mensen uit verschillende bevolkingsgroepen op een prettige manier met elkaar om	7%	8%
Ik ben tevreden over de bevolkingssamenstelling in de buurt	14%	17%

Hoewel de cijfers een vrij positief beeld laten zien, blijkt uit het gesprek met de stadsdeelfunctionaris dat in Oost wel sentimenten spelen die te maken hebben met polarisatie. Naar aanleiding van de actualiteit komen deze sentimenten meer of minder naar voren. Bijvoorbeeld bewoners die negatief zijn over gebedsoproepen, of intolerantie richting homo's. Ook waren er bewoners negatief over groepen jongeren die zich niet aan coronamaatregelen houden, en koppelen zij dit aan de migratieachtergrond van jongeren.

Specifiek in Betondorp is polarisatie tussen oudere witte bewoners en een islamitische stichting die lessen geeft in de wijk, zo vertelt de professional. Anti-moslim-sentimenten bij bewoners spelen hierin een rol, bewoners accepteren de aanwezigheid van moslims in 'hun' buurt niet. Er is geen sprake van hoogoplopende polarisatie of incidenten. De laatste tijd zijn spanningen wel meer merkbaar doordat de nieuwe bestuursleden van de stichting meer hun plek opeisen, waar er voorheen veel aanpassing was vanuit de stichting (bv. door de achteruitgang niet te gebruiken).

De veranderingen in verhouding van sociale huur, particuliere huur en koopwoningen kan in sommige buurten in Oost gevolgen hebben voor de sociale cohesie, zo geven professionals aan. Dit zou bijvoorbeeld spelen in de Dapperbuurt, waar spanningen kunnen ontstaan tussen oud- en nieuwkomers, of op IJburg, waar vooral verschillen in leefstijl zijn tussen kopers en huurders.

Context

Het gemiddeld besteedbaar inkomen in stadsdeel Oost (€40.400 per huishouden) ligt iets hoger dan gemiddeld in Amsterdam (€39.000).⁸⁵ De geregisteerde werkloosheid ligt juist iets lager: 9% in stadsdeel Oost vergeleken met 10% in Amsterdam.⁸⁶ Het aandeel laag opgeleide schoolverlaters (jongeren van 18-22 jaar die zonder startkwalificatie het onderwijs hebben verlaten) is relatief laag: 7% in Oost tegenover 9% in Amsterdam.⁸⁷

Het aandeel jeugdige verdachten in Oost is 2,4% (in heel Amsterdam is dit 2,6%). Het aandeel volwassen verdachten 0,9% (in Amsterdam ook 0,9%). Zoals in tabel 4.24 te zien is, maakt in stadsdeel Oost ongeveer een gemiddeld aandeel jongeren gebruik van jeugdhulp en jeugdbescherming/jeugdreclassering.

Tabel 4.24 Aandeel jongeren t/m 17 jaar dat gebruikmaakt van enkelvoudige of meervoudige jeugdhulp en van jeugdbescherming/jeugdreclassering (in %)

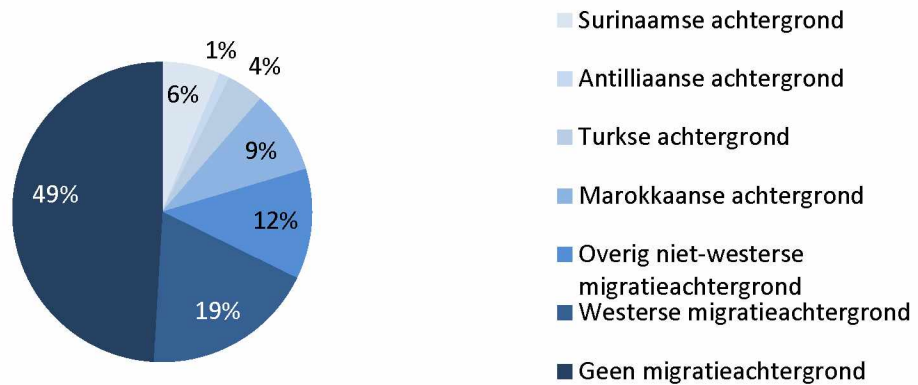
	Enkelvoudige specialistische jeugdhulp	Meervoudige specialistische jeugdhulp	Jeugdbescherming/jeugdreclassering
Oost	2,7	2,5	1,5
Amsterdam	2,8	2,7	1,7

Bijna de helft van de bewoners van Oost heeft geen migratieachtergrond (49%, in Amsterdam 45%). De bevolkingssamenstelling naar migratieachtergrond is verder redelijk vergelijkbaar met die in Amsterdam.

⁸⁵ BBGA 2017.

⁸⁶ BBGA 2019.

⁸⁷ BBGA 2019.

Ongeveer een derde van de bewoners in stadsdeel Oost (32%) voelt zich verwant met een godsdienst, religieuze of levensbeschouwelijke stroming (gemiddeld 33% in Amsterdam). Relatief weinig mensen in stadsdeel Oost plaatsen zichzelf uiterst links of uiterst rechts in het politieke spectrum: respectievelijk 7% en 1%, vergeleken met 8% en 3% in Amsterdam.

Er zijn onderlinge verschillen in kwetsbaarheid tussen de gebieden in Oost, waarbij vooral Oud-Oost maar ook de Indische buurt meer overlast en criminaliteit kennen dan andere gebieden. Binnen Oud-Oost wonen vooral in de Transvaalbuurt, Oosterparkbuurt en Dapperbuurt veel mensen met een complexe stapeling van problemen. Ook de Indische Buurt is kwetsbaar doordat er veel multiprobleemgezinnen wonen, aldus professionals.

West

Samenvatting

Vergeleken met andere stadsdelen is in West een hoog vertrouwen in instituties, veel verbondenheid met de samenleving en zijn er weinig gevoelens van achterstelling. Wat betreft de diversiteit van het netwerk, vertrouwen in media, sociale cohesie en spanningen laat West een gemiddeld beeld zien voor Amsterdam. Wel zijn er soms onderlinge verschillen tussen gebieden.

Beschrijving factoren

Gevoelens van achterstelling

In stadsdeel West voelde 10% van de bewoners zich in de afgelopen 12 maanden gediscrimineerd (in heel Amsterdam is dit 12%). Het aandeel dat zich op de vier relevante discriminatiegronden gediscrimineerd voelde ligt ongeveer rond het gemiddelde in Amsterdam (zie tabel 4.25).

Tabel 4.25 Aandeel dat zich in de afgelopen 12 maanden gediscrimineerd voelde op basis van..⁸⁸

	ras of huidskleur	nationaliteit	godsdienst/levensovertuiging	politieke overtuiging
West	3%	3%	1%	0%
Amsterdam	4%	3%	2%	0%

In West spelen gevoelens van achterstelling onder andere onder moslims (zie ook hoofdstuk 2), zo geeft een professional aan. Een positief signaal hierin is dat mensen het gevoel hebben dat de Nederlandse overheid hun religie respecteert, door moskeeën open te houden in tijden van corona. Mensen vergelijken de coronamaatregelen in Nederland met die in hun land van

⁸⁸ Veiligheidsmonitor 2019.

herkomst, in Marokko zijn bijvoorbeeld alle moskeeën gesloten. Dat hier moskeeën nog open mogen zijn wordt gewaardeerd.

Vertrouwen in instituties

Het vertrouwen van bewoners in stadsdeel West in Nederlandse instituties ligt over het algemeen relatief hoog, zie tabel 4.26. Een kwart heeft (zeer) weinig vertrouwen in regering en Tweede Kamer, ongeveer een op de tien in de rechtspraak en Amsterdamse politie. Deze aandelen lijken iets lager dan gemiddeld in Amsterdam.

Tabel 4.26 Aandeel met (zeer) weinig vertrouwen in Nederlandse instituties⁸⁹

	de regering	de Tweede Kamer	de rechtspraak	de Amsterdamse politie
West	25%	24%	13%	10%
Amsterdam	27%	25%	14%	13%

De gesproken professional vertelt dat etnisch profileren in bepaalde delen van West een thema is. Er is in sommige situaties spanning tussen politie en jongeren en jongeren hebben het gevoel dat zij vaker worden aangehouden vanwege hun achtergrond. Dit sentiment is stabiel aanwezig en leeft soms op naar aanleiding van actualiteit. Tegelijkertijd staan jongeren nog wel open voor contact met (wijk)agenten.

Als het gaat om vertrouwen in media laten de cijfers een gemiddeld vertrouwen zien onder bewoners van West (zie tabel 4.27). Ongeveer drie op de tien heeft weinig vertrouwen in televisie en in opiniërende nieuwssites (zoals de Correspondent, GeenStijl, etc.), een vijfde heeft weinig vertrouwen in kranten.

Tabel 4.27 Aandeel met weinig vertrouwen in...⁹⁰

	kranten	televisie	opiniërende nieuwssites
West	21%	30%	27%
Amsterdam	20%	29%	29%

Verbondenheid samenleving

De cijfers laten een positief beeld zien van de verbondenheid van bewoners in stadsdeel West met de samenleving. Relatief weinig mensen voelen zich **niet** verbonden met de buurt en het stadsdeel, al liggen deze aandelen in Bos en Lommer iets hoger (respectievelijk 24% en 27%). Het aandeel dat zich niet verbonden voelt met Amsterdam, met Nederland en met het land van herkomst ligt ongeveer op het gemiddelde van Amsterdam. Ongeveer een op de tien voelt zich **niet** verbonden met Nederland.

Tabel 4.28 Aandeel dat zich **niet** verbonden voelt met...⁹¹

	de buurt	het stadsdeel	Amsterdam	Nederland	het land van herkomst
West	16%	20%	7%	9%	10%
Amsterdam	19%	25%	8%	10%	12%

⁸⁹ Burgermonitor 2019.

⁹⁰ Burgermonitor 2019.

⁹¹ Burgermonitor 2019.

Ook het aandeel mensen dat zich geïsoleerd of eenzaam voelt is in stadsdeel West ongeveer gemiddeld (zie tabel 4.29). Dit geldt ook voor het aandeel 13-16 jarigen dat zich eenzaam voelt (7 tot 9% in vergelijking met 8% in heel Amsterdam), in Bos en Lommer lijkt dit wel iets meer te zijn (9 tot 11%).⁹²

Tabel 4.29 Aandeel (helemaal) mee eens op drie stellingen over eenzaamheid en isolement⁹³

	Er zijn slechts weinig mensen met wie ik echt kan praten	Vaak voel ik me in de steek gelaten	Er is niemand die speciaal belangstelling voor mij heeft
West	20%	6%	4%
Amsterdam	20%	8%	7%

Diversiteit netwerk

De diversiteit van het netwerk van bewoners van stadsdeel West is vergelijkbaar met het gemiddelde in Amsterdam (zie tabel 4.30). Bijna de helft kent geen of weinig mensen met andere religieuze opvattingen, dit aandeel lijkt iets hoger dan gemiddeld. Verder kent ongeveer drie op de tien geen of weinig mensen uit een andere sociale klasse of met een andere etnische of culturele achtergrond, en ongeveer een kwart kent geen of weinig mensen met andere politieke opvattingen. In Westerpark is het aandeel dat geen of weinig mensen uit een andere sociale klasse kent relatief laag (23%), in Bos en Lommer is dit juist relatief hoog (36%).

Tabel 4.30 Aandeel dat geen of weinig vrienden/kennissen heeft uit andere groepen⁹⁴

	sociale klasse	politieke opvattingen	religieuze opvattingen	etnische of culturele achtergrond
West	30%	26%	46%	28%
Amsterdam	30%	25%	41%	28%

Spanningen en polarisatie

Stadsdeel West heeft met 45 een gemiddelde sociale cohesie score, in Bos en Lommer is deze iets lager (40) en in Westerpark juist iets hoger (49).⁹⁵ Vier op de tien geeft aan **niet** veel contact te hebben met andere buurtbewoners, een vijfde durft de huissleutel niet aan burens toe te vertrouwen. Deze aandelen zijn gemiddeld voor Amsterdam (zie tabel 4.31). In Bos en Lommer is het aandeel dat de huissleutel niet aan de burens durft toe te vertrouwen relatief hoog (27%), in Westerpark juist relatief laag (14%). Over de bevolkingssamenstelling is een klein aandeel negatief, dit aandeel lijkt iets lager dan gemiddeld in Amsterdam.

Tabel 4.31 Aandeel (helemaal) mee oneens op vijf stellingen over de buurt⁹⁶

	West	Amsterdam
Ik heb veel contact met andere buurtbewoners	41%	39%
Als ik op vakantie ga dan durf ik mijn huissleutel aan de burens toe te vertrouwen	21%	22%

⁹² GGD Gezondheid in Beeld 2018.

⁹³ Burgermonitor 2019.

⁹⁴ Burgermonitor 2019.

⁹⁵ Veiligheidsmonitor 2019. Score tussen 0 en 100 waarbij een hoger cijfer een hogere sociale cohesie weergeeft, gemiddelde score van alle stadsdelen is 44. Samengesteld uit vier vragen: 'De mensen in de buurt kennen elkaar nauwelijks' (omgekeerd), 'De mensen in de buurt gaan op een prettige manier met elkaar om', 'Ik woon in een gezellige buurt waar mensen elkaar helpen en dingen samen doen' en 'Ik voel me thuis bij de mensen die in de buurt wonen'.

⁹⁶ Veiligheidsmonitor 2019.

Ik heb evenveel vertrouwen in buurtgenoten die mijn cultuur delen als in buurtgenoten die uit een andere cultuur afkomstig zijn	12%	12%
In deze buurt gaan mensen uit verschillende bevolkingsgroepen op een prettige manier met elkaar om	8%	8%
Ik ben tevreden over de bevolkingssamenstelling in de buurt	13%	17%

Volgens professionals is de toenemende gentrificatie in West de belangrijkste oorzaak van spanningen in het stadsdeel (zie ook hoofdstuk 2). Oude bewoners en huurders hebben vaker het gevoel benadeeld of overgeslagen te worden vergeleken met nieuwe Amsterdammers of kopers die zich in het stadsdeel vestigen. Dit zou vooral in de Kolenkitbuurt spelen.

Context

Het gemiddeld besteedbaar inkomen in stadsdeel West (€35.900 per huishouden) ligt lager dan gemiddeld in Amsterdam (€39.000).⁹⁷ De geregistreeerde werkloosheid ligt (iets) hoger: 11% in stadsdeel West vergeleken met 10% in Amsterdam.⁹⁸ Het aandeel laag opgeleide schoolverlaters (jongeren van 18-22 jaar die zonder startkwalificatie het onderwijs hebben verlaten) is met 9% in West gelijk aan het aandeel in Amsterdam.⁹⁹

Het aandeel jeugdige verdachten in West is 2,8% (in heel Amsterdam is dit 2,6%). Het aandeel volwassen verdachten 1% (0,9% in heel Amsterdam). Zoals in tabel 4.32 te zien is, maakt in stadsdeel West ongeveer een gemiddeld aandeel jongeren gebruik van enkelvoudige of meervoudige specialistische jeugdhulp en van jeugdbescherming of jeugdreclassering.

Tabel 4.32 Aandeel jongeren t/m 17 jaar dat gebruikmaakt van enkelvoudige of meervoudige jeugdhulp en van jeugdbescherming/jeugdreclassering (in %)

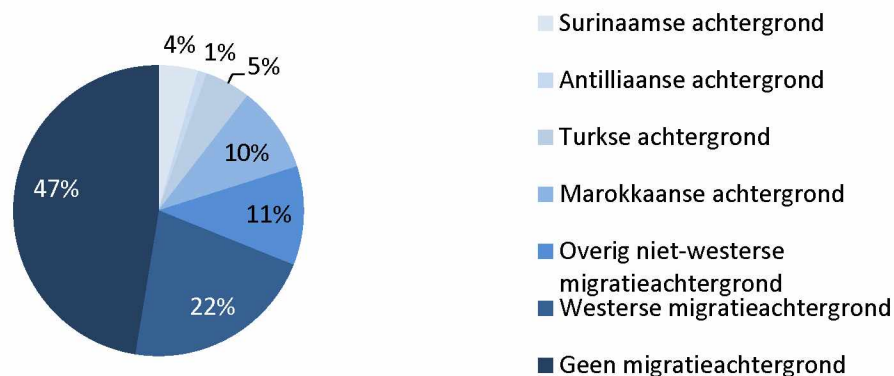
	Enkelvoudige specialistische jeugdhulp	Meervoudige specialistische jeugdhulp	Jeugdbescherming/jeugdreclassering
West	2,9	2,1	1,6
Amsterdam	2,8	2,7	1,7

De bevolkingssamenstelling naar migratieachtergrond is in stadsdeel West redelijk vergelijkbaar met die in Amsterdam. In West wonen iets minder mensen met een Surinaamse achtergrond (4%, in Amsterdam 7%) en met een overige niet-westerse migratieachtergrond (11%, in Amsterdam 14%) en juist iets meer mensen met een Marokkaanse (10%, in Amsterdam 9%) of westerse migratieachtergrond (22%, in Amsterdam 19%) evenals iets meer mensen zonder migratieachtergrond (47%, in Amsterdam 45%). Het gaat echter om kleine verschillen.

⁹⁷ BBGA 2017.

⁹⁸ BBGA 2019.

⁹⁹ BBGA 2019.

Ongeveer een derde van de bewoners in stadsdeel West (34%) voelt zich verwant met een godsdienst, religieuze of levensbeschouwelijke stroming (gemiddeld 33% in Amsterdam). Een relatief groot aandeel mensen in West plaatst zichzelf uiterst links in het politieke spectrum (10% tegenover 8% in Amsterdam), in Bos en Lommer is dit zelfs 15%. Het aandeel dat zichzelf uiterst rechts plaatst is juist iets kleiner dan in Amsterdam (2% in vergelijking met 3%).

In enkele buurten van West speelt een stapeling van problematiek die deze buurten in algemene zin kwetsbaar maakt, zo blijkt uit gesprekken met professionals. Onder meer de Kolenkitbuurt, Borgerbuurt en Spaarndammerbuurt worden gekenmerkt door een lage sociaaleconomische status, groot aandeel sociale huurwoningen, weinig sociale cohesie en een relatief laag opleidingsniveau van de bewoners, overlast en verloedering.

Nieuw-West

Samenvatting

In vergelijking met andere stadsdelen zijn er in Nieuw-West veel gevoelens van achterstelling, weinig vertrouwen in instituties en media, een lage sociale cohesie. Ook spelen spanningen en polarisatie. Wel lijken bewoners van Nieuw-West een minder eenzijdig netwerk te hebben dan gemiddeld in Amsterdam, als het gaat om mensen kennen met een andere etnische of culturele achtergrond of met andere politieke of religieuze opvattingen. Wat betreft de verbondenheid met de samenleving is een wisselend beeld te zien, maar het aandeel dat zich niet verbonden voelt met Nederland wijkt weinig af van het gemiddelde in Amsterdam. Verder blijkt uit zowel de cijfers als uit gesprekken met professionals dat er behoorlijke verschillen in vatbaarheid zijn tussen gebieden in Nieuw-West.

Beschrijving factoren

In algemene zin merken de professionals dat radicalisering niet meer bovenaan staat als prioriteit. Een professional geeft verder aan dat er grote verschillen zijn tussen gebieden in de problemen die er spelen en in de vatbaarheid voor radicalisering, waardoor het moeilijk is een algemeen beeld voor het hele stadsdeel te schetsen.

Gevoelens van achterstelling

In stadsdeel Nieuw-West voelde 16% van de bewoners zich in de afgelopen 12 maanden gediscrimineerd (in heel Amsterdam is dit 12%), het hoogste aandeel van alle stadsdelen. Voor alle vier de relevante discriminatiegronden ligt het aandeel dat zich hierop gediscrimineerd voelde hoger dan het gemiddelde in Amsterdam (zie tabel 4.33). In Osdorp en (in mindere mate) Slotervaart voelden relatief veel mensen zich gediscrimineerd op basis van ras of huidskleur

(respectievelijk 8% en 7%), terwijl in Geuzenveld/Slotermeer relatief veel mensen zich op basis van godsdienst/levensovertuiging gediscrimineerd voelden (6%).

Tabel 4.33 Aandeel dat zich in de afgelopen 12 maanden gediscrimineerd voelde op basis van...¹⁰⁰

	ras of huidskleur	nationaliteit	godsdienst/levensovertuiging	politieke overtuiging
Nieuw-West	6%	6%	4%	1%
Amsterdam	4%	3%	2%	0%

Een stadsdeelfunctionaris ziet dat ervaren achterstelling speelt in Nieuw-West. Het gevoel van achterstelling onder moslims lijkt sterker te worden. Mensen hebben het gevoel er niet te mogen zijn als moslim, hebben het gevoel dat met twee maten wordt gemeten en de overheid onbetrouwbaar is. Naar aanleiding van landelijke ontwikkelingen en actualiteiten komt dit sentiment meer of minder tot uiting (zie ook hoofdstuk 2). De laatste tijd hebben vooral andere zaken aandacht waardoor dit minder tot uiting is gekomen, de indruk is echter niet dat het sentiment minder is geworden. Ook de andere professional denkt dat gevoelens van achterstelling spelen, maar ziet hierin geen bepaalde ontwikkeling. Discriminatie-thema's zoals onder advisering door basisschoolleerkrachten of ongelijkheid op de werkvloer houden jongeren wel bezig.

Vertrouwen in instituties

Het vertrouwen van bewoners in stadsdeel Nieuw-West in Nederlandse instituties ligt relatief laag, zie tabel 4.34. Drie op de tien heeft (zeer) weinig vertrouwen in regering en Tweede Kamer. Daarnaast heeft bijna twee op de tien (zeer) weinig vertrouwen in de rechtspraak. Deze aandelen lijken iets hoger dan gemiddeld in Amsterdam. Het aandeel met (zeer) weinig vertrouwen in de Amsterdamse politie is met 17% het hoogst van alle stadsdelen.

In Geuzenveld/Slotermeer en Osdorp is het aandeel met weinig vertrouwen in regering en Tweede Kamer bijna vier op de tien, in Slotervaart ligt dit juist relatief laag. In Osdorp is ook het aandeel met weinig vertrouwen in de rechtspraak met bijna drie op de tien relatief hoog, terwijl dit in Geuzenveld/Slotermeer gemiddeld is en in Slotervaart eveneens relatief laag.

Tabel 4.34 Aandeel met (zeer) weinig vertrouwen in Nederlandse instituties¹⁰¹

	de regering	de Tweede Kamer	de rechtspraak	de Amsterdamse politie
Nieuw-West	30%	29%	17%	17%
Amsterdam	27%	25%	14%	13%

Als het gaat om vertrouwen in media laten de cijfers eveneens een wat lager dan gemiddeld vertrouwen zien onder bewoners van Nieuw-West, vooral wat betreft kranten (zie tabel 4.35). Ongeveer drie op de tien heeft weinig vertrouwen in kranten, televisie en in opiniërende nieuwssites (zoals de Correspondent, GeenStijl, etc.). In Geuzenveld/Slotermeer heeft bijna vier op de tien weinig vertrouwen in kranten en televisie.

Tabel 4.35 Aandeel met weinig vertrouwen in...¹⁰²

	kranten	televisie	opiniërende nieuwssites
Nieuw-West	28%	33%	31%

¹⁰⁰ Veiligheidsmonitor 2019.

¹⁰¹ Burgermonitor 2019.

¹⁰² Burgermonitor 2019.

Amsterdam 20% 29% 29%

Een stadsdeelfunctionaris ziet dat er bij een deel van de bewoners in Nieuw-West weinig vertrouwen is in instanties, dat men problemen zelf wil oplossen en instanties niet altijd mensen bereiken. Zoals gezegd speelt dus ook het gevoel achtergesteld te worden door de overheid, wat het contact en handelen voor het stadsdeel soms lastiger maakt. Tegelijkertijd zien beide professionals ook positieve voorbeelden, zoals een goede verbinding tussen jongeren en jongerenwerk en goed bezochte dialoogsessies. Er zijn wel anti-politie sentimenten (afhankelijk van buurt en doelgroep) maar over het algemeen is ook het contact tussen jongeren en politie goed. Voorbeeld hiervan is een bijeenkomst over etnisch profileren, waar veel jongeren aanwezig waren en dit beladen onderwerp op gemoedelijke wijze is besproken.

Verbondenheid samenleving

De cijfers laten een wisselend beeld zien van de verbondenheid van bewoners in stadsdeel Nieuw-West met de samenleving. Vooral met de buurt en het stadsdeel voelen relatief veel mensen zich **niet** verbonden: ongeveer drie tot vier op de tien bewoners. In de Aker/Nieuw Sloten liggen deze percentages wel meer richting het gemiddelde voor Amsterdam (respectievelijk 16% en 29%). Het aandeel in Nieuw-West dat zich niet verbonden voelt met Amsterdam, met Nederland en met het land van herkomst ligt echter aanzienlijk lager en meer in de buurt van het gemiddelde van Amsterdam.¹⁰³ Ruim een op de tien voelt zich **niet** verbonden met Nederland, in Geuzenveld/Slotermeer is dit bijna twee op de tien (17%).

Tabel 4.36 Aandeel dat zich **niet** verbonden voelt met...¹⁰⁴

	de buurt	het stadsdeel	Amsterdam	Nederland	het land van herkomst
Nieuw-West	31%	38%	11%	12%	14%
Amsterdam	19%	25%	8%	10%	12%

Ook wat betreft het aandeel mensen dat zich geïsoleerd of eenzaam voelt lijkt stadsdeel Nieuw-West een wat kwetsbaar stadsdeel: dit aandeel ligt hoger dan gemiddeld in Amsterdam (zie tabel 4.37). Dit geldt echter niet voor het aandeel 13-16-jarigen dat zich eenzaam voelt, dat met 8% gelijk is aan het aandeel in Amsterdam. Wel voelt in Osdorp 10% van de 15-16-jarigen zich eenzaam.¹⁰⁵

Tabel 4.37 Aandeel (helemaal) mee eens op drie stellingen over eenzaamheid en isolement¹⁰⁶

	Er zijn slechts weinig mensen met wie ik echt kan praten	Vaak voel ik me in de steek gelaten	Er is niemand die speciaal belangstelling voor mij heeft
Nieuw-West	26%	11%	9%
Amsterdam	20%	8%	7%

Diversiteit netwerk

Bewoners van stadsdeel Nieuw-West lijken een minder eenzijdig netwerk te hebben dan gemiddeld in Amsterdam (zie tabel 4.38). Ongeveer een derde kent geen of weinig mensen met andere religieuze opvattingen, drie op de tien kent geen of weinig mensen uit een andere sociale

¹⁰³ In Osdorp voelt 16% zich niet verbonden met Amsterdam, in de Aker/Nieuw Sloten voelt 20% zich niet verbonden met het land van herkomst.

¹⁰⁴ Burgermonitor 2019.

¹⁰⁵ GGD Gezondheid in Beeld 2018.

¹⁰⁶ Burgermonitor 2019.

klasse, ongeveer een kwart met een andere etnische of culturele achtergrond en ruim twee op de tien kent geen of weinig mensen met andere politieke opvattingen. Deze aandelen liggen lager dan gemiddeld in Amsterdam. Vooral in Osdorp zijn deze aandelen laag, zo heeft slechts 16% in dit gebied geen of weinig vrienden/kennissen met een andere etnische of culturele achtergrond. In de Aker/Nieuw Sloten zijn deze aandelen juist weer iets hoger en meer gemiddeld voor Amsterdam. Tot slot valt op dat in Slotervaart vier op de tien geen of weinig vrienden/kennissen heeft uit een andere sociale klasse.

Tabel 4.38 Aandeel dat geen of weinig vrienden/kennissen heeft uit andere groepen¹⁰⁷

	sociale klasse	politieke opvattingen	religieuze opvattingen	etnische of culturele achtergrond
Nieuw-West	29%	22%	35%	24%
Amsterdam	30%	25%	41%	28%

Uit het gesprek met een professional komt naar voren dat sommige, kwetsbare jongeren in Nieuw-West weinig in aanraking komen met andere meningen. Zo geven jongerenwerkers bij de professional aan dat jongeren weinig buiten hun eigen gebied komen en al helemaal niet buiten Nieuw-West. Verder geeft een professional aan dat er grote verschillen in sociaaleconomische status zijn binnen het stadsdeel. Mensen uit verschillende sociaaleconomische klassen mengen nauwelijks met elkaar, en waar de buurt erg gemengd is leiden deze verschillen tot spanningen.

Daarnaast heeft een professional het gevoel dat nepnieuws hardnekkiger wordt, bij incidenten of landelijke discussies halen mensen hun informatie vanuit steeds eenzijdiger bronnen. Ook gaan complottheorieën rond en houden mensen hier steeds hardnekkiger aan vast. Steeds als er landelijk nieuws is wat gaat om de islamitische gemeenschap duiken dergelijke berichten op.

Spanningen en polarisatie

Stadsdeel Nieuw-West heeft met 37 de laagste sociale cohesie score van alle stadsdelen.¹⁰⁸ In Slotervaart is deze nog een stuk lager (31), de Aker/Nieuw Sloten kent juist een hogere sociale cohesie score (46). Verder is vooral opvallend dat bijna drie op de tien bewoners in het stadsdeel ontevreden is over de bevolkingssamenstelling in de buurt, in Amsterdam is dit bijna twee op de tien. Ruim een kwart durft de huissleutel niet aan burens toe te vertrouwen, ruim twee op de tien heeft **niet** evenveel vertrouwen in buurtgenoten uit een andere cultuur. Deze aandelen liggen iets hoger dan in Amsterdam (zie tabel 4.39). Verder geeft vier op de tien aan **niet** veel contact te hebben met andere buurtbewoners, dit is vergelijkbaar met het gemiddelde in Amsterdam.

Ook zijn er verschillen tussen gebieden. Zo heeft in Slotervaart bijna de helft niet veel contact met andere buurtbewoners, terwijl dit in de Aker/Nieuw Sloten slechts drie op de tien bewoners is. In de Aker/Nieuw Sloten is ook het vertrouwen in buurtgenoten en de tevredenheid over de bevolkingssamenstelling relatief hoog. Verder kent Osdorp een relatief hoog aandeel (35%) dat de huissleutel niet aan burens durft toe te vertrouwen.

Tabel 4.39 Aandeel (helemaal) mee oneens op vijf stellingen over de buurt¹⁰⁹

¹⁰⁷ Burgermonitor 2019.

¹⁰⁸ Veiligheidsmonitor 2019. Score tussen 0 en 100 waarbij een hoger cijfer een hogere sociale cohesie weergeeft, gemiddelde score van alle stadsdelen is 44. Samengesteld uit vier vragen: 'De mensen in de buurt kennen elkaar nauwelijks' (omgekeerd), 'De mensen in de buurt gaan op een prettige manier met elkaar om', 'Ik woon in een gezellige buurt waar mensen elkaar helpen en dingen samen doen' en 'Ik voel me thuis bij de mensen die in de buurt wonen'.

¹⁰⁹ Veiligheidsmonitor 2019.

	Nieuw -West	Amsterda m
Ik heb veel contact met andere buurtbewoners	38%	39%
Als ik op vakantie ga dan durf ik mijn huissleutel aan de burens toe te vertrouwen	27%	22%
Ik heb evenveel vertrouwen in buurtgenoten die mijn cultuur delen als in buurtgenoten die uit een andere cultuur afkomstig zijn	18%	12%
In deze buurt gaan mensen uit verschillende bevolkingsgroepen op een prettige manier met elkaar om	13%	8%
Ik ben tevreden over de bevolkingssamenstelling in de buurt	28%	17%

Een professional ziet dat spanningen tussen verschillende groepen bewoners een probleem is in Nieuw-West. Er is sprake van segregatie in huisvesting, scholen en in de winkels die mensen bezoeken, weinig sprake van uitwisseling tussen groepen. Vooral in buurten die snel aan het veranderen zijn door nieuwbouw of veryupping komen spanningen aan de oppervlakte. Professionals geven aan dat de belangrijkste tegenstellingen in Nieuw-West zijn tussen oude en nieuwe bewoners - vooral in Slotervaart waar veel nieuwe, hoogopgeleide kopers komen wonen - en tussen jong en oud (rond jeugdoverlast). Ook een stadsdeelfunctionaris vertelt dat oudere groepen bewoners vinden dat de buurt te veel verandert, zich vervreemd voelen, en dat dit zich soms uit in heftige (racistische) uitspraken. De onvrede richt zich soms op de toename van het aantal moslims in de buurt en het verdwijnen van 'Nederlandse' winkels, maar ook op veryupping en stijgende prijzen (zie ook hoofdstuk 2).

Op de geplande komst van een opvanglocatie voor ongedocumenteerden in Nieuw-Sloten wordt door buurtbewoners fel gereageerd op social media en in de buurtgroepsapp, zo benoemt een stadsdeelfunctionaris. Een andere professional merkt in algemene zin dat bewoners zonder migratieachtergrond meer intolerante uitspraken doen richting mensen met een migratieachtergrond, dat de drempel hiervoor lager is dan vroeger. Volgens deze professional zou dit te maken kunnen hebben met de verrechtsing in de politiek, waardoor mensen zich gesteund voelen om dergelijke uitspraken te doen. Verder speelt in de Wildemanbuurt polarisatie rond de versterkte gebedsoproep van een moskee (zie hoofdstuk 2).

Daarnaast merken professionals op dat Nieuw-West door het hoge aantal moskeeën een risicogebied is voor dreiging vanuit rechtsextremistische hoek. Een professional geeft aan dat moskeeën doelwit zijn voor bedreiging of haatzaaien vanuit anti-islam sentimenten. De indruk is dat deze uitingen van buiten het stadsdeel of van buiten Amsterdam komen. De afgelopen periode gaat het om enkele bedreigingen, veelal op social media, en zijn er geen concrete acties of incidenten geweest. De bedreigingen hebben echter wel effect op het onveiligheidsgevoel. Dit heeft zijn weerslag op hoe veilig en prettig mensen in het stadsdeel zich voelen en kan ervoor zorgen dat mensen meer naar binnen keren. Een professional geeft verder aan dat sinds de aanslagen in Christchurch meer zorgen bij moskeeën merkbaar zijn m.b.t. hun veiligheid.

Context

Het gemiddeld besteedbaar inkomen in stadsdeel Nieuw-West (€35.100 per huishouden) ligt lager dan gemiddeld in Amsterdam (€39.000).¹¹⁰ De geregistreerde werkloosheid ligt iets hoger: 11% in stadsdeel Nieuw-West vergeleken met 10% in Amsterdam.¹¹¹ Het aandeel laag opgeleide

¹¹⁰ BBGA 2017.

¹¹¹ BBGA 2019.

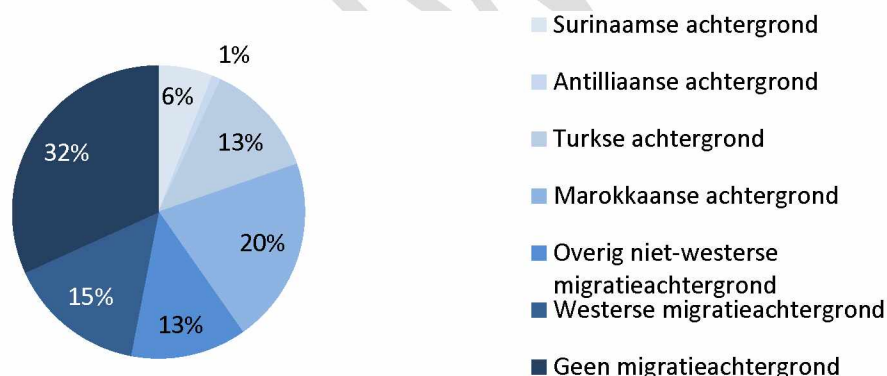
schoolverlaters (jongeren van 18-22 jaar die zonder startkwalificatie het onderwijs hebben verlaten) is relatief hoog: 11% in Nieuw-West, vergeleken met 9% in Amsterdam.¹¹²

Het aandeel jeugdige verdachten in Nieuw-West is 2,8% (in heel Amsterdam is dit 2,6%). Het aandeel volwassen verdachten 1% (0,9% in heel Amsterdam). Zoals in tabel 4.40 te zien is, maakt in stadsdeel Nieuw-West een iets lager aandeel jongeren gebruik van enkelvoudige of meervoudige specialistische jeugdhulp dan in Amsterdam en een gemiddeld aandeel van jeugdbescherming of jeugdreclassering.

Tabel 4.40 Aandeel jongeren t/m 17 jaar dat gebruikmaakt van enkelvoudige of meervoudige jeugdhulp en van jeugdbescherming/jeugdreclassering (in %)

	Enkelvoudige specialistische jeugdhulp	Meervoudige specialistische jeugdhulp	Jeugdbescherming/jeugdreclassering
Nieuw-West	2,4	2,4	1,6
Amsterdam	2,8	2,7	1,7

In stadsdeel Nieuw-West wonen relatief weinig mensen zonder migratieachtergrond: 32% tegenover 45% in Amsterdam. Ook wonen er iets minder mensen met een westerse migratieachtergrond (15%, in Amsterdam 19%). Daarentegen wonen in Nieuw-West relatief veel mensen met een Marokkaanse (21%, in Amsterdam 9%) of Turkse (13%, in Amsterdam 5%) achtergrond.

Bijna de helft van de bewoners in stadsdeel Nieuw-West (46%) voelt zich verwant met een godsdienst, religieuze of levensbeschouwelijke stroming (gemiddeld 33% in Amsterdam), na Zuidoost is Nieuw-West hiermee het meest gelovige stadsdeel.

Er zijn veel moskeeën in Nieuw-West, die erg uiteenlopend zijn in achterban, bereik, invulling van hun rol in de buurt en in opvattingen en religieuze keuzes. Ook de relatie met het stadsdeel is divers: met sommige moskeeën is nauw contact, met andere is het contact moeizamer of minimaal. Er is wel een goed netwerk van moskeeën, maar dit netwerk is dus geen eenduidige groep, aldus een stadsdeelfunctionaris.

Een iets hoog aandeel mensen in Nieuw-West plaatst zichzelf uiterst links in het politieke spectrum (9% tegenover 8% in Amsterdam). Tegelijk plaatst 4% zich uiterst rechts (in Amsterdam is dit 3%), hoewel het om een klein aandeel gaat is dit wel het hoogste van de stadsdelen. In onderstaande tabel is te zien dat dit per gebied verschilt. In Osdorp is een hoog aandeel uiterst

¹¹² BBGA 2019.

rechts en een laag aandeel uiterst links, terwijl in Geuzenveld/Slotermeer juist een gepolariseerd beeld te zien is met zowel een hoog aandeel uiterst links als uiterst rechts.

	uiterst links	uiterst rechts
Geuzenveld/Slotermeer	14%	6%
Osdorp	3%	6%
De Aker/Nieuw Sloten	6%	4%
Slotervaart	9%	2%
Amsterdam	8%	3%

De ontwikkelbuurten in Nieuw-West zijn in het algemeen kwetsbaar vanwege een stapeling van problematiek. Deze buurten kenmerken zich door een lage sociaaleconomische status, groot aandeel sociale huurwoningen, weinig sociale cohesie, een relatief laag opleidingsniveau van de bewoners en relatief veel kwetsbare personen. In Geuzenveld-Slotermeer lijken mensen in zichzelf gekeerd, zo geven professionals aan. De Wildemanbuurt is een voorbeeld van een buurt met veel kwetsbare bewoners en is door haar bevolkingssamenstelling (relatief veel ouderen en veel jongeren) risicogebied voor spanningen, zo blijkt uit gesprekken met professionals.

Een professional geeft aan dat er in Nieuw-West veel kwetsbare bewoners zijn wat betreft economische positie maar ook wat betreft zorg, verslavings- en lvb-problematiek. Ook is criminaliteit een probleem, dat meer zichtbaar is dan radicalisering. Een andere professional geeft aan dat lastig te zeggen is of ouders zicht hebben op hun kinderen, omdat dit verschilt per gezin. Op overlastgevende en problematische jongeren is onvoldoende zicht van ouders.

Zuid

Samenvatting

Wat betreft vatbaarheid is in Zuid een vrij positief beeld te zien ten opzichte van andere stadsdelen: er is veel vertrouwen in instituties en weinig gevoelens van achterstelling. Wat betreft andere factoren laten de cijfers een gemiddeld beeld zien in vergelijking tot Amsterdam. Dit geldt voor de verbondenheid met de samenleving, vertrouwen in media, sociale cohesie, gevoelens van eenzaamheid en de diversiteit van het netwerk. Kanttekening bij dit positieve beeld is dat er volgens professionals wel bepaalde wijken zijn waar een voedingsbodem is en dat er veel tegenstellingen zijn tussen rijk en arm.

Beschrijving factoren

Een professional geeft aan dat het beeld vaak is dat radicalisering in Zuid niet speelt, doordat er weinig casuïstiek is en geen moskeeën waarover zorgen bestaan. Tegelijkertijd zijn er wel degelijk wijken waar een voedingsbodem is, zeker als breder wordt gekeken dan islamistisch extremisme.

Gevoelens van achterstelling

In stadsdeel Zuid voelde 9% van de bewoners zich in de afgelopen 12 maanden gediscrimineerd (in heel Amsterdam is dit 12%). Van de relevante discriminatiegronden ligt het aandeel dat zich op basis hiervan gediscrimineerd voelde iets lager dan of gelijk aan het aandeel in Amsterdam (zie tabel 4.41). In Buitenveldert/Zuidas voelde 4% van de bewoners zich gediscrimineerd op basis van godsdienst/levensovertuiging, in dit gebied ligt het totale aandeel dat discriminatie ervoer (13%) ook meer in de buurt van het gemiddelde in Amsterdam. Aangezien in Buitenveldert een grote

Joodse gemeenschap is zou dit kunnen duiden op ervaren antisemitisme, maar dit is niet met zekerheid te zeggen.

Tabel 4.41 Aandeel dat zich in de afgelopen 12 maanden gediscrimineerd voelde op basis van..¹¹³

	ras of huidskleur	nationaliteit	godsdienst/levensovertuiging	politieke overtuiging
Zuid	2%	2%	2%	1%
Amsterdam	4%	3%	2%	0%

Bij een jeugdgroep in de Pijp spelen volgens een professional gevoelens van achterstelling, van niet begrepen worden door de overheid. Het gaat om een groep jongeren die weinig kansen hebben, op het moment lijken ze echter vooral vatbaar voor criminele invloeden en spelen vooral thema's als geld verdienen, drillrap en onderlinge bedreigingen.

Vertrouwen in instituties

Het vertrouwen van bewoners van stadsdeel Zuid in Nederlandse instituties is over het algemeen relatief hoog, zie tabel 4.42. Ruim een vijfde heeft (zeer) weinig vertrouwen in regering en Tweede Kamer, ongeveer een op de tien in de rechtspraak en Amsterdamse politie. Deze aandelen lijken lager dan gemiddeld in Amsterdam.

Tabel 4.42 Aandeel met (zeer) weinig vertrouwen in Nederlandse instituties¹¹⁴

	de regering	de Tweede Kamer	de rechtspraak	de Amsterdamse politie
Zuid	23%	22%	9%	10%
Amsterdam	27%	25%	14%	13%

Als het gaat om vertrouwen in media, is het vertrouwen in stadsdeel Zuid ongeveer gemiddeld voor Amsterdam (zie tabel 4.43). Bijna een derde heeft weinig vertrouwen in televisie, een kwart in opiniërende nieuwssites (zoals de Correspondent, GeenStijl, etc.) en een vijfde heeft weinig vertrouwen in kranten. In Buitenveldert/Zuidas heeft meer dan een derde weinig vertrouwen in opiniërende nieuwssites.

Tabel 4.43 Aandeel met weinig vertrouwen in...¹¹⁵

	kranten	televisie	opiniërende nieuwssites
Zuid	17%	31%	27%
Amsterdam	20%	29%	29%

Verbondenheid samenleving

De cijfers laten een gemiddeld beeld zien van de verbondenheid van bewoners in stadsdeel Zuid met de samenleving. Het aandeel dat zich niet verbonden voelt met de buurt, het stadsdeel, Amsterdam, met Nederland en met het land van herkomst ligt rond het gemiddelde van Amsterdam. Ongeveer een op de tien voelt zich **niet** verbonden met Nederland. Verschillen tussen gebieden zijn klein, wel voelt in Buitenveldert/Zuidas een relatief groot aandeel (23%) zich niet verbonden met de buurt.

¹¹³ Veiligheidsmonitor 2019.

¹¹⁴ Burgermonitor 2019.

¹¹⁵ Burgermonitor 2019.

Tabel 4.44 Aandeel dat zich **niet** verbonden voelt met...¹¹⁶

	de buurt	het stadsdeel	Amsterdam	Nederland	het land van herkomst
Zuid	14%	24%	6%	11%	14%
Amsterdam	19%	25%	8%	10%	12%

Ook het aandeel mensen dat zich geïsoleerd of eenzaam voelt is in stadsdeel Zuid ongeveer gemiddeld (zie tabel 4.45). Dit geldt ook voor het aandeel 13-16 jarigen dat zich eenzaam voelt (7 tot 8%), al voelt in de Pijp/Rivierenbuurt 11% van de 13-14 jarigen en 9% van de 15-16 jarigen zich eenzaam.¹¹⁷

Tabel 4.45 Aandeel (helemaal) mee eens op drie stellingen over eenzaamheid en isolement¹¹⁸

	Er zijn slechts weinig mensen met wie ik echt kan praten	Vaak voel ik me in de steek gelaten	Er is niemand die speciaal belangstelling voor mij heeft
Zuid	16%	6%	7%
Amsterdam	20%	8%	7%

Professionals zien bij de jeugdgroep in de Pijp enige afkeer van de samenleving, zoals gezegd lijken deze jongeren momenteel vooral vatbaar voor criminele invloeden.

Diversiteit netwerk

De diversiteit van het netwerk lijkt in stadsdeel Zuid eveneens weinig af te wijken van het gemiddelde in Amsterdam (zie tabel 4.46). Ongeveer een kwart kent geen of weinig mensen met andere politieke opvattingen, ruim twee vijfde kent geen of weinig mensen met andere religieuze opvattingen. In Buitenveldert/Zuidas heeft een vijfde geen of weinig vrienden/kennissen met een andere etnische of culturele achtergrond, minder dan gemiddeld.

Tabel 4.46 Aandeel dat geen of weinig vrienden/kennissen heeft uit andere groepen¹¹⁹

	sociale klasse	politieke opvattingen	religieuze opvattingen	etnische of culturele achtergrond
Zuid	32%	26%	43%	32%
Amsterdam	30%	25%	41%	28%

Spanningen en polarisatie

Stadsdeel Zuid heeft met 44 een gemiddelde sociale cohesie score, in Buitenveldert/Zuidas ligt deze iets lager (39).¹²⁰ Bijna de helft (46%) geeft aan **niet** veel contact te hebben met andere buurtbewoners. Een vijfde durft de huissleutel niet aan burens toe te vertrouwen, in Buitenveldert/Zuidas is dit ruim een kwart. Over de bevolkingssamenstelling en omgang tussen verschillende bevolkingsgroepen in de buurt is een klein aandeel negatief, minder dan gemiddeld in Amsterdam.

¹¹⁶ Burgermonitor 2019.

¹¹⁷ GGD Gezondheid in Beeld 2018.

¹¹⁸ Burgermonitor 2019.

¹¹⁹ Burgermonitor 2019.

¹²⁰ Veiligheidsmonitor 2019. Score tussen 0 en 100 waarbij een hoger cijfer een hogere sociale cohesie weergeeft, gemiddelde score van alle stadsdelen is 44. Samengesteld uit vier vragen: 'De mensen in de buurt kennen elkaar nauwelijks' (omgekeerd), 'De mensen in de buurt gaan op een prettige manier met elkaar om', 'Ik woon in een gezellige buurt waar mensen elkaar helpen en dingen samen doen' en 'Ik voel me thuis bij de mensen die in de buurt wonen'.

Tabel 4.47 Aandeel (helemaal) mee oneens op vijf stellingen over de buurt¹²¹

	Zuid	Amsterdam
Ik heb veel contact met andere buurtbewoners	46%	39%
Als ik op vakantie ga dan durf ik mijn huissleutel aan de burens toe te vertrouwen	20%	22%
Ik heb evenveel vertrouwen in buurtgenoten die mijn cultuur delen als in buurtgenoten die uit een andere cultuur afkomstig zijn	9%	12%
In deze buurt gaan mensen uit verschillende bevolkingsgroepen op een prettige manier met elkaar om	6%	8%
Ik ben tevreden over de bevolkingssamenstelling in de buurt	13%	17%

Professionals merken op dat stadsdeel Zuid veel tegenstellingen kent tussen rijk en arm. Buitenveldert en Oud Zuid kenmerken zich volgens een professional door een vrij grote, sterke en gesloten Joodse gemeenschap. Op deze gemeenschap is weinig zicht maar er zijn geen signalen van onrust. In mei 2020 vonden incidenten plaats bij restaurant HaCarmel (zie hoofdstuk 2), in de afgelopen jaren vonden vaker incidenten plaats bij dit restaurant.

In Buitenveldert is veel weerstand tegen een geplande opvang voor ongedocumenteerden. Dit heeft te maken met de moord op een buurtbewoonster twee jaar geleden door een statushouder, hierdoor is er veel angst bij bewoners. Tijdens bijeenkomsten van de begeleidingscommissie zijn negatieve sentimenten over migranten merkbaar.

Context

Het gemiddeld besteedbaar inkomen in stadsdeel Zuid (€48.100 per huishouden) ligt hoger dan gemiddeld in Amsterdam (€39.000).¹²² De geregistreerde werkloosheid ligt juist lager: 7% in stadsdeel Zuid vergeleken met 10% in Amsterdam.¹²³ Het aandeel laag opgeleide schoolverlaters (jongeren van 18-22 jaar die zonder startkwalificatie het onderwijs hebben verlaten) is relatief laag: 7% in Zuid tegenover 9% in Amsterdam.¹²⁴

Het aandeel jeugdige verdachten in Zuid is 1,7% (in heel Amsterdam is dit 2,6%). Het aandeel volwassen verdachten 0,6% (0,9% in heel Amsterdam). Zoals in tabel 4.48 te zien is, maakt in stadsdeel Zuid ongeveer een gemiddeld aandeel jongeren gebruik van enkelvoudige specialistische jeugdhulp. Iets minder dan gemiddeld wordt er gebruikgemaakt van meervoudige hulp en van jeugdbescherming of jeugdreclassering.

Tabel 4.48 Aandeel jongeren t/m 17 jaar dat gebruikmaakt van enkelvoudige of meervoudige jeugdhulp en van jeugdbescherming/jeugdreclassering (in %)

	Enkelvoudige specialistische jeugdhulp	Meervoudige specialistische jeugdhulp	Jeugdbescherming/jeugdreclassering
Zuid	3,1	1,9	1,0
Amsterdam	2,8	2,7	1,7

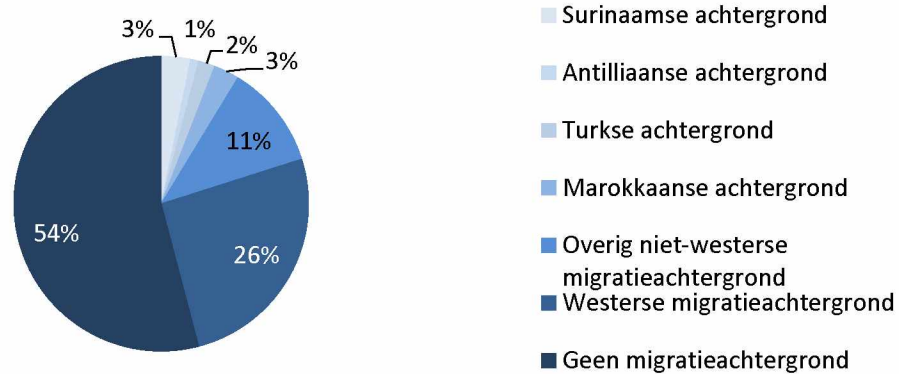
In stadsdeel Zuid wonen relatief veel mensen zonder migratieachtergrond (54%, in Amsterdam 45%) en met een westerse migratieachtergrond (26%, in Amsterdam 19%) en juist weinig mensen met een niet-westerse migratieachtergrond in vergelijking met het gemiddelde in Amsterdam.

¹²¹ Veiligheidsmonitor 2019.

¹²² BBGA 2017.

¹²³ BBGA 2019.

¹²⁴ BBGA 2019.

Ongeveer een kwart van de bewoners in stadsdeel Zuid (24%) voelt zich verwant met een godsdienst, religieuze of levensbeschouwelijke stroming (gemiddeld 33% in Amsterdam). Een gemiddeld aandeel mensen in stadsdeel Zuid plaatst zichzelf uiterst links of uiterst rechts in het politieke spectrum: respectievelijk 8% en 3%.

Volgens professionals zijn vooral de Noord-Pijp, Diamantbuurt en Marathonbuurt kwetsbare buurten qua bevolkingssamenstelling. Een stadsdeelfunctionaris voegt hieraan toe dat ook de Burgemeester Tellegenbuurt en Rijnbuurt West kwetsbare buurten zijn.

Zuidoost

Samenvatting

Kijkend naar vatbaarheid valt vooral op dat er in Zuidoost weinig vertrouwen is in instituties. Daarnaast is de sociale cohesie laag en lijken polarisatie en spanningen een punt van aandacht. Aan de andere kant lijken bewoners van Zuidoost een minder eenzijdig netwerk te hebben dan gemiddeld in Amsterdam en laten de cijfers qua vertrouwen in media en gevoelens van achterstelling een gemiddeld beeld zien ten opzichte van andere stadsdelen. Wat betreft de verbondenheid met de samenleving is een wisselend beeld te zien, maar het aandeel dat zich niet verbonden voelt met Nederland wijkt weinig af van het gemiddelde in Amsterdam. Wel voelen in Zuidoost relatief veel mensen zich geïsoleerd of eenzaam.

Beschrijving factoren

In algemene zin blijkt uit de gesprekken dat in Zuidoost veelal andere problematiek de aandacht vraagt boven radicalisering, zoals (drugs)criminaliteit, afpersing, wapenbezit en bedreiging. Deze problemen beginnen al op jonge leeftijd en de online leefwereld van jongeren speelt hier een grote rol in. Geweld in Zuidoost komt meestal niet vanuit een bepaalde ideologie maar vanuit criminaliteit of de straatcultuur, aldus een stadsdeelfunctionaris.

Gevoelens van achterstelling

In stadsdeel Zuidoost voelde 12% van de bewoners zich in de afgelopen 12 maanden gediscrimineerd, gelijk aan het aandeel in Amsterdam. Het aandeel dat zich op grond van ras of huidskleur gediscrimineerd voelde is met 7% in Zuidoost het hoogste alle stadsdelen en in Bijlmer-Centrum is dit 9%. Voor de andere relevante discriminatiegronden ligt het aandeel in Zuidoost gelijk aan of onder het gemiddelde in Amsterdam (zie tabel 4.49).

Tabel 4.49 Aandeel dat zich in de afgelopen 12 maanden gediscrimineerd voelde op basis van...¹²⁵

	ras of huidskleur	nationaliteit	godsdienst of levensovertuiging	politieke overtuiging
Zuidoost	7%	3%	1%	0%
Amsterdam	4%	3%	2%	0%

Professionals geven aan dat dit zeker speelt in Zuidoost. Mensen voelen zich gediscrimineerd, etnisch geprofileerd, hebben het gevoel dat hun achtergrond ervoor zorgt dat ze minder kansen hebben. Door Black Lives Matter is ervaren achterstelling de laatste maanden op de voorgrond komen te staan, mensen zijn hier meer uitgesproken over geweest. Er is niet zozeer sprake van toename in dit sentiment, het is alleen meer tot uiting gekomen, aldus een professional.

Vertrouwen in instituties

Het vertrouwen van bewoners in stadsdeel Zuidoost in Nederlandse instituties is over het algemeen laag, zie tabel 4.50. Bijna een derde heeft (zeer) weinig vertrouwen in regering en Tweede Kamer, bijna een vijfde heeft (zeer) weinig vertrouwen in de rechtspraak en in de Amsterdamse politie. Deze aandelen liggen hoger dan gemiddeld in Amsterdam. Verder heeft in Bijlmer-Oost een ongeveer vier op de tien weinig vertrouwen in regering en Tweede Kamer en een kwart in de rechtspraak, terwijl in Bijlmer-Centrum deze aandelen juist relatief laag zijn (respectievelijk twee en een op de tien bewoners).

Tabel 4.50 Aandeel met (zeer) weinig vertrouwen in Nederlandse instituties¹²⁶

	de regering	de Tweede Kamer	de rechtspraak	de Amsterdamse politie
Zuidoost	32%	31%	19%	16%
Amsterdam	27%	25%	14%	13%

Als het gaat om vertrouwen in media, is het vertrouwen in stadsdeel Zuidoost ongeveer gemiddeld voor Amsterdam (zie tabel 4.51). Rond een derde heeft weinig vertrouwen in televisie en in opiniërende nieuwssites (zoals de Correspondent, GeenStijl, etc.) en een vijfde heeft weinig vertrouwen in kranten. In Bijlmer-Oost is het wantrouwen in televisie (37%) en in opiniërende nieuwssites (44%) relatief hoog.

Tabel 4.51 Aandeel met weinig vertrouwen in...¹²⁷

	kranten	televisie	opiniërende nieuwssites
Zuidoost	22%	29%	33%
Amsterdam	20%	29%	29%

Gesprekken met professionals onderschrijven het beeld dat er onder veel bewoners in Zuidoost weinig vertrouwen is in de overheid. Mensen voelen zich niet gehoord of onveilig, en willen of durven hierdoor niet altijd met de overheid samen te werken. Volgens een gesproken stadsdeelfunctionaris heeft het wantrouwen verschillende oorzaken, zoals een referentiekader vanuit een land van herkomst waar de politie corrupt is, etnisch profileren, reacties van de gemeente op meldingen, politieke wisselingen, en een cultuur van het zelf oplossen en niet met de overheid praten die sommige mensen van jongs af aan meekrijgen. Een andere professional ziet veel argwaan naar de politie, maar tegelijkertijd dat wijkagenten wel degelijk verbinding kunnen

¹²⁵ Veiligheidsmonitor 2019.

¹²⁶ Burgermonitor 2019.

¹²⁷ Burgermonitor 2019.

maken met bewoners. Wel ziet deze professional dat het bij sommige jongeren lastig is een goede band te houden, ook met bijvoorbeeld het jongerenwerk.

Verbondenheid samenleving

De cijfers laten een gemengd beeld zien van de verbondenheid van bewoners in stadsdeel Zuidoost met de samenleving. Bijna een kwart voelt zich **niet** verbonden met de buurt, een hoger aandeel dan gemiddeld in Amsterdam. In Bijlmer-Centrum is dit aandeel bijna vier op de tien bewoners, ook voelt in dit gebied drie op de tien zich niet verbonden met het stadsdeel. Eveneens relatief veel mensen in Zuidoost voelen zich niet verbonden met Amsterdam en met hun land van herkomst, terwijl juist een relatief klein aandeel zich niet verbonden voelt met het stadsdeel. Ongeveer een op de tien voelt zich **niet** verbonden met Nederland. Verder valt op dat in Bijlmer-Oost bijna een vijfde zich niet verbonden voelt met Amsterdam en met Nederland.

Tabel 4.52 Aandeel dat zich **niet** verbonden voelt met...¹²⁸

	de buurt	het stadsdeel	Amsterdam	Nederland	het land van herkomst
Zuidoost	23%	21%	11%	11%	17%
Amsterdam	19%	25%	8%	10%	12%

Een stadsdeelfunctionaris geeft aan dat de Nigeriaanse gemeenschap in Zuidoost gesloten is, en dat meerdere personen uit deze gemeenschap in beeld komen m.b.t. criminaliteit. Het stadsdeel probeert al een tijd (tevergeefs) de verbinding te maken met deze gemeenschap.

Het aandeel mensen dat zich geïsoleerd of eenzaam voelt lijkt in stadsdeel Zuidoost aan de hoge kant (zie tabel 4.53), vooral in Bijlmer-Centrum waar rond een vijfde zich vaak in de steek gelaten voelt en aangeeft dat niemand speciaal belangstelling voor hem of haar heeft. Ook is er een relatief hoog aandeel jongeren dat zich eenzaam voelt (10% in vergelijking tot 8% in heel Amsterdam), in Bijlmer-Oost voelt zelfs 13% van de 15-16 jarigen zich eenzaam, het hoogste aandeel van de 22 gebieden.¹²⁹

Tabel 4.53 Aandeel (helemaal) mee eens op drie stellingen over eenzaamheid en isolement¹³⁰

	Er zijn slechts weinig mensen met wie ik echt kan praten	Vaak voel ik me in de steek gelaten	Er is niemand die speciaal belangstelling voor mij heeft
Zuidoost	21%	10%	11%
Amsterdam	20%	8%	7%

Diversiteit netwerk

Bewoners van stadsdeel Zuidoost lijken een minder eenzijdig netwerk te hebben dan gemiddeld in Amsterdam (zie tabel 4.54). Ongeveer een vijfde kent geen of weinig mensen uit een andere sociale klasse of met andere politieke opvattingen, drie op de tien kent geen of weinig mensen met andere religieuze opvattingen en minder dan een vijfde kent geen of weinig mensen met een andere etnische of culturele achtergrond. Deze aandelen liggen een stuk lager dan gemiddeld in Amsterdam. In Bijlmer-Oost liggen deze aandelen wel hoger (rond het gemiddelde voor Amsterdam), met uitzondering van het aandeel met geen of weinig vrienden/kennissen met een andere etnische of culturele achtergrond, dat ook in dit gebied relatief laag is.

¹²⁸ Burgermonitor 2019.

¹²⁹ GGD Gezondheid in Beeld 2018.

¹³⁰ Burgermonitor 2019.

Tabel 4.54 Aandeel dat geen of weinig vrienden/kennissen heeft uit andere groepen¹³¹

	sociale klasse	politieke opvattingen	religieuze opvattingen	etnische of culturele achtergrond
Zuidoost	22%	18%	30%	16%
Amsterdam	30%	25%	41%	28%

Spanningen en polarisatie

Stadsdeel Zuidoost heeft met 42 een iets een lager dan gemiddelde sociale cohesie score.¹³² In Bijlmer-Centrum is de sociale cohesie relatief laag (35), in Gaasperdam/Driemond is deze juist hoog (47). Ongeveer een derde geeft aan **niet** veel contact te hebben met andere buurtbewoners, dit is iets minder dan in Amsterdam, wel is dit aandeel in Bijlmer-Centrum iets hoger (ongeveer vier op de tien). Over de bevolkingssamenstelling en omgang tussen verschillende bevolkingsgroepen in de buurt is een gemiddeld aandeel bewoners van Zuidoost negatief. Tegelijkertijd is het vertrouwen in buurtgenoten relatief laag: zo durft bijna drie op de tien bewoners bij vakantie de huissleutel niet aan de burens toe te vertrouwen, in Bijlmer-Centrum is dit zelfs vier op de tien terwijl dit aandeel in Gaasperdam/Driemond juist relatief laag is (22%).

Tabel 4.55 Aandeel (helemaal) mee oneens op vijf stellingen over de buurt¹³³

	Zuidoost	Amsterdam
Ik heb veel contact met andere buurtbewoners	34%	39%
Als ik op vakantie ga dan durf ik mijn huissleutel aan de burens toe te vertrouwen	29%	22%
Ik heb evenveel vertrouwen in buurtgenoten die mijn cultuur delen als in buurtgenoten die uit een andere cultuur afkomstig zijn	14%	12%
In deze buurt gaan mensen uit verschillende bevolkingsgroepen op een prettige manier met elkaar om	7%	8%
Ik ben tevreden over de bevolkingssamenstelling in de buurt	17%	17%

Een stadsdeelfunctionaris geeft aan dat in Zuidoost over het algemeen veel participatie en bereidheid om elkaar te helpen is, maar dat mensen tegelijkertijd naar binnen gekeerd en veelal met hun eigen problematiek bezig zijn, ook is er sprake van segregatie. Er wordt veel gebouwd in Zuidoost, wat in sommige gevallen tot gentrificatie zal leiden. Een gesproken professional merkt een opkomende onvrede bij oudere (Bijlmer)bewoners die zich niet gehoord voelen, en het gevoel hebben dat nieuwkomers wel gehoord worden (zie ook hoofdstuk 2). Ook is polarisatie merkbaar tussen jong en oud, er is wederzijds onbegrip voor elkaars leefwereld. Dit zorgt niet zozeer voor spanningen in de openbare ruimte maar wel in bijvoorbeeld buurthuizen waar jong en oud de ruimte moeten delen.

Rond het onderwerp Zwarte Piet is polarisatie in Zuidoost, zo vertellen beide professionals (zie ook hoofdstuk 2). Onderhuidse spanningen tussen witte en zwarte mensen komen rond dit thema naar boven en soms leidt dit tot persoonlijke vetes. Zoals gezegd speelde Black Lives Matter de afgelopen maanden, dit zorgt in Zuidoost niet voor (meer) polarisatie. Een professional geeft aan

¹³¹ Burgermonitor 2019.

¹³² Veiligheidsmonitor 2019. Score tussen 0 en 100 waarbij een hoger cijfer een hogere sociale cohesie weergeeft, gemiddelde score van alle stadsdelen is 44. Samengesteld uit vier vragen: 'De mensen in de buurt kennen elkaar nauwelijks' (omgekeerd), 'De mensen in de buurt gaan op een prettige manier met elkaar om', 'Ik woon in een gezellige buurt waar mensen elkaar helpen en dingen samen doen' en 'Ik voel me thuis bij de mensen die in de buurt wonen'.

¹³³ Veiligheidsmonitor 2019.

dat Black Lives Matter juist gezorgd heeft voor beweging in de bespreekbaarheid van het onderwerp.

Verder speelt enige polarisatie rond de Taibah moskee in Zuidoost (zie hoofdstuk 2). Tot slot zijn er geen signalen meer binnengekomen over de groep Israël United in Christ, waarover eerder in dit informatiebeeld is geschreven. Deze uit de VS afkomstige religieuze beweging is van mening dat zwarte mensen superieur zijn en pleiten voor raszuiverheid. Een uit Rotterdam afkomstige groep probeerde op het Bijlmerplein in Zuidoost mensen te werven voor deze beweging. Sinds de zomer van 2019 zijn ze voor zover bekend niet meer actief geweest in Zuidoost. Er zijn ook geen signalen dat de beweging gehoor heeft gevonden bij bewoners.

Context

Het gemiddeld besteedbaar inkomen in stadsdeel Zuidoost (€30.600 per huishouden) ligt aanzienlijk lager dan gemiddeld in Amsterdam (€39.000).¹³⁴ De geregistreeerde werkloosheid ligt juist hoger: 14% in stadsdeel Zuidoost vergeleken met 10% in Amsterdam.¹³⁵ Het aandeel laag opgeleide schoolverlaters (jongeren van 18-22 jaar die zonder startkwalificatie het onderwijs hebben verlaten) is relatief hoog: 10% in Zuidoost tegenover 9% in Amsterdam.¹³⁶

Het aandeel jeugdige verdachten is in Zuidoost het hoogst van alle stadsdelen met 3,4% (in heel Amsterdam is dit 2,6%), dit geldt ook voor het aandeel volwassen verdachten (1,4%, 0,9% in heel Amsterdam). Zoals in tabel 4.56 te zien is, maakt in stadsdeel Zuidoost een relatief laag aandeel jongeren gebruik van enkelvoudige specialistische jeugdhulp, terwijl juist een relatief hoog aandeel gebruikmaakt van meervoudige hulp en van jeugdbescherming of jeugdreclassering.

Tabel 4.56 Aandeel jongeren t/m 17 jaar dat gebruikmaakt van enkelvoudige of meervoudige jeugdhulp en van jeugdbescherming/jeugdreclassering (in %)

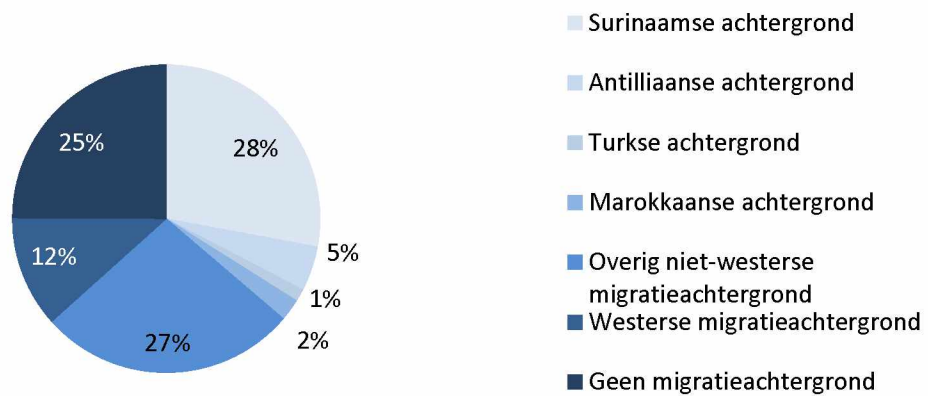
	Enkelvoudige specialistische jeugdhulp	Meervoudige specialistische jeugdhulp	Jeugdbescherming/ jeugdreclassering
Zuidoost	2,0	4,9	3,3
Amsterdam	2,8	2,7	1,7

Stadsdeel Zuidoost kent een andere bevolkingssamenstelling dan Amsterdam als geheel. In stadsdeel Zuidoost wonen relatief weinig mensen zonder migratieachtergrond: slechts een kwart (25%) waar dit in heel Amsterdam iets minder dan de helft is (45%). Ook het aandeel met een westerse migratieachtergrond is relatief laag (12%, in Amsterdam 19%), dit geldt ook voor het aandeel met een Turkse (1% tegenover 5% in Amsterdam) of Marokkaanse (2% tegenover 9% in Amsterdam) achtergrond. In Zuidoost wonen juist relatief veel mensen met een Surinaamse achtergrond (28% in vergelijking met 7% in Amsterdam), Antilliaanse achtergrond (5% in vergelijking met 1% in Amsterdam) en met een overige niet-westerse migratieachtergrond (27% in vergelijking met 14% in Amsterdam).

¹³⁴ BBGA 2017.

¹³⁵ BBGA 2019.

¹³⁶ BBGA 2019.

Bijna de helft van de bewoners in stadsdeel Zuidoost (47%) voelt zich verwant met een godsdienst, religieuze of levensbeschouwelijke stroming (gemiddeld 33% in Amsterdam), hiermee is Zuidoost het meest gelovige stadsdeel.

Een relatief laag aandeel mensen in Zuidoost plaatst zichzelf uiterst links in het politieke spectrum, een gemiddeld aandeel plaatst zichzelf uiterst rechts: respectievelijk 5% en 3% tegenover 8% en 3% in heel Amsterdam. In onderstaande tabel is te zien dat dit per gebied verschilt. In Gaasperdam/Driemond is een hoog aandeel uiterst links, in Bijlmer-Centrum plaatst juist een hoog aandeel zichzelf uiterst rechts (het hoogste aandeel uiterst rechts van de 22 gebieden) en in Bijlmer-Oost zijn beide aandelen relatief laag.

	uiterst links	uiterst rechts
Bijlmer-Centrum	1%	8%
Bijlmer-Oost	2%	2%
Gaasperdam/Driemond	10%	1%
Amsterdam	8%	3%

Een professional geeft aan dat Zuidoost een heel divers stadsdeel is, met veel verschillende nationaliteiten en religies. Veel mensen zijn gelovig en de diversiteit in religie is groot, met diverse stromingen in christendom, islam en andere religies.

Professionals geven aan dat Zuidoost een kwetsbaar stadsdeel is. In veel buurten in Zuidoost speelt stapeling van problematiek onder bewoners, zoals financiële problematiek, lvb-problematiek maar ook overlast en criminaliteit in de buurt. De stapeling van armoede, laaggeletterdheid, schulden en lage sociaaleconomische status zorgt er volgens professionals voor dat criminaliteit aantrekkelijk wordt voor jongeren. Verder geeft een stadsdeelfunctionaris aan dat schooladviezen en cito-scores in Zuidoost veel lager liggen dan gemiddeld in Amsterdam. Tegelijkertijd is te zien dat de huidige generatie jongeren over het algemeen ondernemend is, hun eigen weg zoeken, wat een positieve ontwikkeling is. Een andere professional ziet dat jeugd veel op straat is, er veel eenoudergezinnen zijn waarbij de ouder werkt en kinderen zelf bepalen wat ze doen. Onder jongeren is een enorm taboe op klikken waardoor ouders veel niet weten, zo herkennen ouders de signalen van afpersing niet.